Бүтүн өлкәләрин пролетарлары, бирләшин!

Азәрбајчан кәнчләри

1919-чу ил октјабрын 27-дән чыхыр

АЗӘРБАЈЧАН ЛККИ МК-нын ОРГАНЫ • «АЗЕРБАЙДЖАН ГЯНДЖЛЯРИ»—ОРГАН ЦК ЛКСМ АЗЕРБАЙДЖАНА

№ 141 (10760) ШӘНБӘ, 26 НОЈАБР 1988-чи ИЛ. Гијмәти 3 гәпик.

ДАҺА ҮЧ ТОН ЗЕЈТУН!

Белә рәвајәт едирләр ки, узун јол гәт етмиш Александр Македонскинин гошуну Азәрбајчана чатанда һәддиндән артыг әзкин вә нахош иди. Гошунун ичәрисинә таун хәстәлијинин дүшдүјүнү күман едирләр. Бир азәрбајчанлы лоған сәркәрдәјә бир мүддәт Бакынын Билкәһ кәндиндәки зејтун ағачлары олан саһәдә динчәлмәји мәсләһәт көрүр. Александр Македонски өз гошунуну һәмин јерә чәкир. Мәһз бундан сонра дөјүшчүләр сағалыб күмраһлашырлар.

Зејтунун халг тәбабәтиндәки бөјүк әһәмијјәтиндән алимләримиз чох данышмышлар. Бу барәдә елми мәгаләләр, китаблар да чыхыб. Һазырда Бакынын кәндләриндә, хүсусән Һөвсан, Зығ вә Гала кәндләриндә зејтун бағлары чох јајылмышдыр. Көз ишләдикчә узанан учсуз-бучагсыз зејтун бағларында бол мәһсул јетишмишдир. Һәмин мәһсулу илин ахырынадәк топлајыб тәһвил вермәк нәзәрдә тутулмушдур. Бир нечә нефтәдајыр ид, Әзизбәјов, Киров, Орчоникидзе вә Шаумјан рајонларынын әразисиндә јерләшән техники пешә вә үмумтәһсил мәктәбләринин шакирдләри сосиализм јарышына кәлир, истираһәт күнләри имечилијә чыхыр, јетишмиш бол зејтуну јығыб тәһвил верирләр.

Пајыз фәслинин сон чағлары дыр. Һаваларын јағмурлу кечмәсинә бахмајараг әмәксевәр оғлан вә гызлар зејтун бағларындан чәкилмирләр. Онлар [illegible] мәһсулу топлајыб тәһвил вермәјә чалышырлар. Бакы Шәһәр Комсомол Комитәсинин тә'лиматчысы Илһам Мәммәдов зејтун јығымы барәдә мә'лумат верәрәк деди:

— Кечән истираһәт күнү 1, 2 вә 3 нөмрәли совхозларда кечирилән имечиликләрин һәр бириндә 150—200 нәфәр иштирак етмишдир. Һөвсан, Гала гәсәбәләринин вә 6-чы микрорајонла 9-чу микрорајон арасындакы зејтун бағларындан 3 тона гәдәр мәһсул топланмышдыр. 276, 280, 257, 216, 191 вә 185 нөмрәли мәктәбләрин шакирдләри јығымда хүсусилә фәргләнмишләр. Кечән имечиликдә иштирак етмиш 550 нәфәр шакирд 2.980 килограм зејтун топламышдыр. Имечиликдә 53, 55, 101, 112 нөмрәли техники пешә мәктәбләринин кәләчәк усталары да фәаллыгла ишләмишләр. 1 нөмрәли совхозда 1.000 килограм, 2 нөмрәли совхозда 580 килограм, 3 нөмрәли совхозда исә 1.400 килограм зејтун јығылмышдыр.

С. БӘҺРӘЛИ.

ИНШААТ ЈЕНИЛИКЛӘРИ

Өзүмүз тикирик

Илин әввәлиндән бәри Ордубад рајонундакы 26 Бакы комиссары адына совхозун 70 нәфәр кәнч әмәкчиси јени мәнзилләрә көчмүшдүр. Даһа ијирми аилә тәзә или јени мәнзилләрдә гаршылајачаг.

— Әввәлләр совхозумузда кәнчләри евлә тә'мин етмәк чәтин проблем јох иди, —деје совхозун директору Сабир Һәсәнов Азәринформун мүхбиринә билдирмишдир. Сәбәб бу иди ки, тикинти материаллары ала билмирдик. Бу проблеми өзүмүз һәлл етмәји гәрара алдыг. Ики илдир ки, дағларда даш еһтијаты ашкара чыхармышыг, кархана ачмышыг. Дашы, чынгылы кәнардан кәтирмәк даһа лазым кәлмир. Аза, Сабир вә Дизә кәндләриндә бу ил 200 кәнчә торпаг саһәси ајрылмышдыр. Фәрди ев тикән кәнчләрә совхоз көмәк едир. Хүсуси иншаат бригадасы јарадылмышдыр. Һәмин бригада истираһәт күнләри фәрди ев тикинтисиндә ишләјир.

Јерли тикинти материаллары илә тикилән евләр һәм јарашыглыдыр, һәм дә нисбәтән учуз баша кәлир. Совхозун бригадири Рәшид Әскәров дејир:

— Тәзәчә көчдүјүм дөрдотаглы евин тикинтисинә совхоз 3 мин манат борч пул вермиш, техника илә јардым көстәрмишдир. Өз евими беш аја тикмишәм.

Бунунла јанашы, фәрди мәнзил тикән кәнчләр һәлә дә бир чох проблемләрлә гаршылашырлар: тахта-шалбан, шифер, семент алмагда чәтинлик чәкирләр. Рајонун тикинти материаллары мағазасында истәнилән материалы тапмаг олмур.

Мүәссисәнин вәсаити илә

КИРОВАБАД. Азәрәлванметалтикинти трестинин Кировабад ихтисаслашдырылмыш тә'мир-тикинти трестинин коллективи игтисади ислаһатын кечирилмәсинин илк нәтичәсини һисс етмишдир. Онун вәсаити илә бешмәртәбәли јашајыш еви тикилиб истифадәјә верилмишдир. 20 фәһлә, мүһәндис-техники ишчиси вә гуллугчусу аиләси јени раһат мәнзилләрин ордерләрини алмышдыр.

Коллектив там тәсәррүфат һесабы вә өзүнүмалијјәләшдирмә гајдасына кечдикдән сонра бир сыра мүһүм сосиал лајиһәләрин һәјата кечирилмәсинә ајрылан вәсаити артырмышдыр: һазырда онун вәсаити илә паркы олан истираһәт зонасы, үзкүчүлүк һовузу олан идман комплекси јарадылыр, јардымчы тәсәррүфат интенсив сурәтдә инкишаф едир. Јени тикилиләр арасында пәјә, мал-гараны көкәлтмә базасы вардыр.

Мүәссисә бағчылыг-бостанчылыг чәмијјәтинин үзвү оланлара даһа чох көмәк көстәрир. Идарәнин бир чох әмәкчиләринә торпаг саһәләри верилмишдир. Бу саһәләрдә онлар нәинки мејвә-тәрәвәз истеһсалыны инкишаф етдирир, һәм дә бағ евләри тикирләр. Ејни заманда бурада идарәнин вәсаити илә фәһлә вә гуллугчулар үчүн даһа бир чохмәртәбәли јашајыш евинин тикинтисинә һазырлыг көрүлүр.

Һәр аилә үчүн мәнзил

ХАНЛАР. Загафгазија машынсынама стансијасында мүһүм сосиал мәсәлә әслиндә һәлл едилмишдир: стансијанын бүтүн әмәкдашлары мәнзилләә, јахуд һәјәтјаны саһәси олан евлә тә'мин едилмишдир. Јени илләдәк бурада даһа бир он ики мәнзилли ев тәһвил вериләчәкдир. Өз јашајыш саһәсини кенишләндирмәјә еһтијачы оланлар ордер алачаглар. Кәнч аиләләрә, һабелә аилә гурмаға һазырлашанлара хүсуси гајғы көстәрилир. Бурада јени евләр јени аиләләрин сајыны нәзәрә алмагла тикилир.

Стансијанын тәчрүбә тәсәррүфатында бу мәсәләни башга чүр һәлл етмишләр. Мәнзилә еһтијачы олан гырхдан чох аилә фәрди јашајыш евләри тикмәк үчүн ичазә алмышдыр. Тикинти материалларынын бир һиссәси Калинин вилајәтиндән алынмышдыр. Вилајәтин тәсәррүфатларындан бири илә мүгавилә бағланмышдыр. Бунун мүгабилиндә онлара мејвә-тәрәвәз көндәриләчәкдир.

Сүфрә үзүмү вә ондан һазырланан мәһсулларын сатышындан милјонларла манат мәнфәәт көтүрән Ханлар аграр-сәнаје комбинаты өзүнүн јени фәһлә гәсәбәсини јаратмышдыр. Бурада тәгрибән маликанә типли јүз ев вардыр. Гошгарчајын саһилиндә фәһлә гәсәбәсинин 33 нөмрәли тикинти идарәсинин мелиораторлары салмышлар. Азәрбиокомбинат, С. Ағамалыоғлу адына Азәрбајчан Кәнд Тәсәррүфаты Институтунун тәдрис-тәчрүбә тәсәррүфаты, бир сыра тикинти тәшкилатлары өз вәсаити илә јашајыш евләри тикмишләр.

Рајонда фәрди мәнзил тикинтиси кениш вүс'әт алыр. Рајон Советинин ичраијјә комитәси артыг 1.200 торпаг саһәси ајырмышлар. Буларын чохунда артыг тикинти ишләри башланмышдыр. Фәрди ев тикәнләрә кичик вә бөјүк аиләләр үчүн тәгрибән ијирми орижинал лајиһә тәклиф олунмушдур.

Рајонда мәнзил тикинтисини сүр'әтләндирмәк үчүн чох иш көрүлүр: тикинти материаллары, сантехника мә'мулаты, һазыр һиссәләр вә блоклар сатышы үзрә ихтисаслашдырылмыш мағазалар ачылмышдыр. Лакин јашајыш евләри тикинтиси үзрә ихтисаслашдырылмыш тәшкилатлар ачыг-ашкар чатышмыр. Башланмыш тикинтини јахын вахтларда битирмәк үчүн бурада кооператив һәрәкатынын имканларындан даһа фәал истифадә етмәк, јерли хаммалдан тикинти материаллары истеһсалыны кенишләндирмәк лазымдыр.

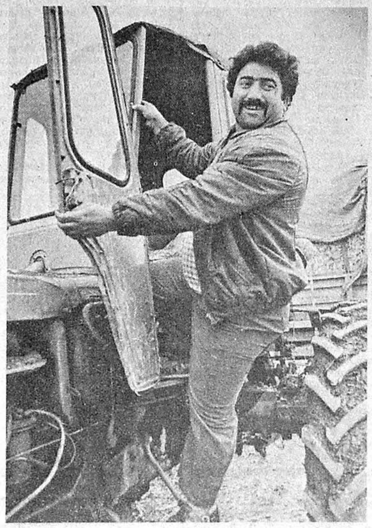
Коллективин јени еви

СУМГАЈЫТ. «Үзви синтез» истеһсал бирлији коллективинин севинчи јерә-көјә сығмыр. Республиканын бу ән ири кимја мүәссисәсинин 70 әмәкчиси нәинки һәмкар, һәм дә гоншу олачаглар.

Мәнзилләр бу дәфә гејри-ади гајдада бөлүшдүрүлмүшдүр. Нөвбәдә оланларын һамысыны ичлас салонуна дә'вәт етмишләр, мәнзилләри онлар өзләри ашкарлыг вә ачыглыг шәраитиндә сечмишләр.

Кимјачылар коллективиндә чохлары мәнзил нөвбәсиндәдир. Мәнзил тикинтиси үчүн мүәссисәдә әлавә вәсаит мәнбәләри ашкара чыхарырлар. Бу имкан коллективин өзүнүмалијјәләшдирмә вә өзхәрчиниөдәмә шәраитиндә ишләмәси нәтичәсиндә јаранмышдыр. Әлавә мәнфәәтин бир һиссәсиндән тәсәррүфат үсулу илә јашајыш евләри тикилмәси үчүн истифадә едилмишдир. Фәрди јашајыш евләри тикмәк истәјән кимјачылары мүәссисә борчла тә'мин едир.

(Азәринформ).

Сабирабад рајонундакы Е. Телман адына колхоз рајонда аилә вә ичарә подратына кечмиш илк тәсәррүфатдыр. Бурада памбыгчылыг, тахылчылыг, һејвандарлыг, бостанчылыг саһәләриндә газанылан илк мүвәффәгијјәтләр артыг көз габағындадыр. Шәкилдә: колхозун габагчыл механизатору Гардашхан Мәммәдов.

Фото М. Һашымовундур.

Азәрбајчан ССР Али Совети Рәјасәт Һеј'әтинин сәдри С. Б. Татлыјев јолдашын МҮРАЧИӘТИ

Һөрмәтли вәтәндашлар!

Јаранмыш шәраитлә бағлы сизә мүрачиәт етмәли олурам. Сон күнләр республикамызын бир сыра шәһәрләриндә вәзијјәт хејли кәскинләшмишдир. Срағагүн Нахчыванда хулиганлыг едән үнсүрләрдән бир групу азғынлыг едәрәк бир сыра инзибати бинала зәдәләмишдир.

Кировабадда да ағыр нәтичәләр верән чидди игтишашлар олмушдур. Јараланмыш вар. Үч һәрби гуллугчу өлдүрүлмүшдүр.

Нојабрын 21-дә ахшамдан Бакынын бир сыра рајонларында да хулиганлыг һәрәкәтләри артмышдыр. Бә'зи чаванлар физики гүввә ишләдиб, инсанлыг ләјагәтини алчалдараг шәһәр нәглијјатынын, мағазаларын, идарәләрин вә мүәссисәләрин ишини позмаға чалышырлар.

Бүтүн бунлар тәбии ки, вәтәндашларда чидди нараһатлыг вә гәзәб доғурур. Чохлу зәһмәткеш, әһалинин мүхтәлиф тәбәгәләринин нүмајәндәләри, мәктәблиләрин валидејнләри Азәрбајчан КП МК-ја, Али Совета, республиканын башга идарәләринә мүрачиәт едиб е'тибарлы ичтимаи асајишин вә ганунчулуғу тә'мин етмәјә, һадисәләрин тәһлүкәли вәзијјәт алмасына јол вермәмәјә, адамларын һәјатыны вә сағламлығыны горумаға чағырырлар. Дөвләт наһаг ган төкүлмәсинә биканә гала билмәз.

Бунунла әлагәдар Бакы, Нахчыван вә Кировабад шәһәрләриндә бу ил нојабрын 24-дә саат 00-дан хүсуси вәзијјәт е'лан етмәк вә саат 22-дән сәһәр саат 5-дәк гадаған сааты тојмаг гәрара алынмышдыр.

Бу о демәкдир ки, һәмин дөврдә ашағыдакылар гадаған олунур:

1. Күнүн һәр һансы бир вахтында нүмајишләр, митингләр, тамаша тәдбирләри кечирилмәси, һабелә бүтүн мүәссисәләрдә, идарәләрдә вә тәшкилатларда һәр чүр тә'тилләр кечирилмәси. Бу гајдалары позанлар ишдән чыхарылачаг вә мәс'улијјәтә чәлб олуначаглар.
2. Шәхсијјәти тәсдиг едән сәнәдләрсиз 16 јашлы вә бу јашдан јухары вәтәндашларын өз мәнзилләриндән кәнарда олмасы.
3. Одлу вә сојуг силаһ, партлајыш тәһлүкәси төрәдән предметләр вә јандырычы маjеләр сахланмасы.
4. Хүсуси бурахылыш вәрәгәләри олмадан һәр һансы нәглијјат васитәләринин саат 22-дән сәһәр саат 5-дәк шәһәрләрин әразисиндә кедиш-кәлиши.
5. Јашларындан асылы олмајараг вәтәндашларын хүсуси бурахылыш вәрәгәләри олмадан саат 22-дән сәһәр саат 5-дәк өз мәнзилләриндән кәнарда олмасы вә шәһәрләрин күчәләриндә сәрбәст кедиш-кәлиши.

Гошунлара вә һүгуг мүһафизә органларына ихтијар верилир:

1. Хүсуси режими позан вәтәндашлары тутуб шәхсијјәтини мүәјјән етмәк вә онларла изаһат иши апармаг.
2. Хүсуси бурахылыш вәрәгәләри олмадыгда нәглијјат васитәләрини вә бу нәглијјатда олан вәтәндашлары јохламаг.
3. Вәтәндашларын мәнзилләриндә паспорт режиминә нәзарәт етмәк.

Јолдашлар!

Белә вачиб гәрар гәбул етмәклә, мүвәггәти мәһдудијјәтләр гојмагла биз ән әввәл ону истәјирик ки, вәзијјәт горхулу шәкил алмасын, азғынлыг һаллары баш вермәсин. Бу тәдбирләри һәр бир адамын, һәр бир аиләнин хатиринә, вәтәндашларын Конститусија һүгугларынын тә'мин едилмәси хатиринә көрүрүк.

Мәс'улијјәтсиз шәхсләрдән ибарәт ајры-ајры дәстәләр республикада јаранмыш вәзијјәтдән бәд нијјәтләрлә истифадә етмәјә чәһд көстәрир, бунунла да онлар һәмишә өз тәмкини вә мүдриклији илә фәргләнән Азәрбајчан халгынын тәмиз адына бөјүк ләкә вурурлар.

Республиканын бүтүн сакинләринә мүрачиәт едәрәк, мән онлары хүсуси режимин тәләбләринә әмәл етмәјә, асајиш јаранмасына, нормал иш аһәнкинин бәрпа олунмасына һәр васитә илә көмәк көстәрмәјә чағырырам.

ЈЕНИДӘНГУРМАНЫН КӨМӘЈИ ИЛӘ

Дурғунлуг дөврүндә Масаллы консерв заводу республикамызда керидә галан мүәссисәләр сырасында олмушдур. Бунун әсас сәбәби илк нөвбәдә бурада технолоји просесин дүзкүн гурулмамасы, сосиализм јарышынын формал тәшкили вә ән башлычасы исә мүтәрәгги иш үсулларындан дүзкүн истифадә едилмәмәси олмушдур.

Заводун сехләриндәки гурғуларын гурашдырылмасында јол верилмиш сәһвләр нәдәнсә узун мүддәт һеч кәси марагландырмајыб. Буна адичә бир мисал көстәрәк. Су тутуму 200 тон олан насослар гурашдырыларкән бураја тутуму аз олан дәмир борулар бирләшдирилиб. Бу исә ашағы тәзјигли бошлуг јаратмыш, ил әрзиндә 250 тон консерв мә'мулаты истеһсал етмәјә имкан вериб. Бу истеһсал саһәсиндә едилмиш јенидәнгурма мүәссисәнин күчүнү тәгрибән үч дәфә артырыб.

Заводун баш мүһәндиси Ағарәһим Сејфуллајев дејир:

— Мә'лумдур ки, истеһсал едилән мәһсулун јүксәк кејфијјәтдә олмасы үчүн муасир типли аваданлыгларын тәтбиги вачибдир. Буну нәзәрә алараг сон үч илдә мүәссисәдәки технолоји саһәләрин бир нечәси јенидән гурулуб. 40 тонлуг әлавә чән, 10 әдәд стерилизасија (микробларын тәмизләнмәси үчүн) газанлары гурашдырылмыш, ширә е'малы үчүн сүзкәчли гурғулар вә насослар гојулмушдур. Һазыр мәһсулларын сахланмасы үчүн анбарлар тикилмишдир. Заводда әмәји үч нөвбәдә тәшкили дә мүәссисәнин габагчыллар сырасына чыхмасында бөјүк рол ојнајыб. Нәтичә исә көз габағындадыр. Өтән үч илдә коллективимиз 1 милјон 314 мин манатдан чох кәлир әлдә етмишдир.

Инди һәр дәфә өлкәнин мүхтәлиф шәһәрләринә мәһсул јола саланда севинирик. Билирик ки, заводумузда һазырланан томат пастасы, томат соусу, үзүм ичкиси вә үзүм ширәси нечә дост сүфрәсинин бәзәји олачаг. Үнванлар исә чохдур: Москва, Ленинград, Уфа, Воронеж, Кривој-Рог... шәһәрләри.

Коллективимиз бу илин он ајлыг планыны артыгламасы илә јеринә јетирмишдир. Габагчыллардан Бөјүкаға Һәсәнов, Рамиз Мүршүдов, Арзуман Әсәдов, Әләкбәр Әләкбәров вә башгалары күндәлик иш нормасыны лајигинчә јеринә јетирир, зәрбәчи әмәк нүмунәси көстәрирләр.

Баш мүһәндислә мүәссисәнин истеһсал саһәләрини кәзирик. Бурада кедән технолоји просеслә таныш олуруг. Тәсәррүфатлардан гәбул едилмиш тәрәвәз мәһсулларынын кејфијјәти јохланылыб илкин е'мал саһәсинә көндәрилир. Бурада мәһсуллар ири чәнләрә төкүлүр. Агрегатларын көмәји илә чешидләнир, әзилиб доғраныр. Күтлә һалына дүшүр, габыг вә дәнәләрдән тәмизләнир. Мәһсул сок һалына дүшүр. Томатын илкин формасы алыныр. Бишириллдикдән сонра һазыр мәһсулун гурулуг фаизи јохланылыр, габлашдырылараг мәһсул сахланан анбарлара көндәрилир.

Гејд етмәк истәрдик ки, мүәссисәнин истеһсал етдији консерв мәһсулларынын бир һиссәси гардаш Чехословакијаја да көндәрилир. Тәкчә кечән ил 4 јүз мин шәрти банка дост сүфрәсини бәзәмишдир. Бу илдән Масаллы не'мәтләри Мачарыстана да көндәриләчәкдир.

Әввәлләр мүәссисә, әсасән јај ајларында, тәрәвәз мәһсулларынын јығымы дөврүндә фәалијјәт көстәрирди. Лакин сонрадан истеһсал саһәләринин јенидән гурулмасынын нәтичәсиндә завод илбоју ишләмәк имканы газанды.

Мүәссисәдә чалышанларын әксәријјәти кәнчләрдир. Онлар Сов.ИКП XIX Үмумиттифаг конфрансынын материалларында гаршыја гојулмуш вәзифәләрдән руһланараг, јенидәнгурма просесиндә сә'јлә чалышырлар. Бу кәнчләрдән бири дә истеһсал сехинин фәһләси Рәсмијјә Әлијевадыр. О, хејли вахтдыр ки, бачысы Хумар, гардашы Мусарза илә бу мүәссисәдә чалышыр. Рәсмијјә дејир:

— Дикаһ кәнд мәктәбини битирдикдән сонра гәти гәрара кәлдим ки, истеһсалатда чалышым. Иш јери тапмагда чәтинлик чәкмәдим. Јахынлыгда јерләшән консерв заводуна кәлдим. Ишләмәк истәдијими билдирдим. Мүәссисәнин истеһсал сехиндә әмәк фәалијјәтинә башладым. Доғрусу илк күнләр, јаман чәтинлик чәкирдим. Лакин, һами-тәрбијәчиләрин гајғысы сајәсиндә сонралар һәр шеј гајдасына дүшдү. Ишә алышдым. Инди артыг 12 илдир ки, бу коллективдә чалышырам. Рәфигәләримдән Тәнзилә Мәммәдова, Күлшән Садыгова, Рәгифә Мәммәдова, Һөкүмә Ширинова, Афаг вә Рузијјә Абдуллајева бачылары күндәлик иш нормаларыны лајигинчә јеринә јетирирләр. Мүәссисәдахили сосиализм јарышында иштирак едирик. Јарыш һәр күн јени бәһрәләр верир. Чалышырыг ки, истеһсал етдијимиз консерв мәһсуллары алычыларын тәләбатыны өдәсин.

Мүәссисәдә кәнчләрин асудә вахтларын сәмәрәли кечмәси үчүн мүәјјән ишләр көрүлүр. Бурада мүхтәлиф идман бөлмәләри тәшкил едилиб. Футбол, волејбол вә дама бөлмәләриндә хејли фәһлә атлет мәшғул олур. Усталығыны артырыр. Сағламлыг вә күмраһлыг рәмзи олан «Әмәјә вә ССРИ-нин мүдафиәсинә һазырам» комплекси нормаларынын өдәнилмәсинә дә бурада хүсуси гајғы көстәрилир.

Завод партија комитәси катибинин мүавини Әһмәдаға Һәсәнов дејир:

— Әмәкчиләримиз јахшы ишләдикләри кими, јахшы да истираһәт едирләр. Онларын асудә вахтларынын сәмәрәли кечмәси үчүн бурада һәр чүр шәраит јарадылыб. «Зәрифлик» гызлар клубу јенидә фәалијјәтә башламасына бахмајараг, кәнчләр арасында бөјүк мараг доғурмушдур. Вахташыры екскурсија вә сәјаһәтләр тәшкил олунуб. Бу јахынларда 50 әмәкчи Тбилиси шәһәринә сәјаһәтдә олмушлар. 40 нәфәр әмәкчи исә истираһәт евләриндә динчәлмиш, сағламлыгларыны бәрпа етмишләр. Бурада чалышан әмәкчи гадынлары да јаддан чыхармамышыг. Јахынлыгдакы ушаг бағчасы илә мүгавиләмиз вардыр. Ушаглар бурада тәрбијә олунурлар. Ләнкәран шәһәриндәки 3 нөмрәли ушаг евини һамилијә көтүрмүшүк. Өтән ај ушаглар мүәссисәдә истеһсал саһәләриндә иш просеси илә таныш олмушлар.

Бәли, Масаллы консерв заводунун коллективи јенидәнгурма јоллары илә инамла аддымлајыр. Бурада ишин зәрбәчи аһәнки күндән-күнә кениш вүс'әт алыр.

Асәф РЗАЈЕВ.

Пушкин рајонундакы гојунчулуг совхозунда бу ил 4 мин һектардан чох саһәдә тахыл сәпини кечириләчәкдир. Артыг 3 мин һектарадәк саһәдә тохум сәпилмишдир. Шәкилдә: сәпин заманы.

Фото М. Чәфәровундур.

КОМСОМОЛЧУЛАРЫН ТӘШӘББҮСҮ

Сумгајыт Синтезкаучук Истеһсалат Бирлијинин кимјачылары кәнчләрин тәшәббүсүнү малијјә мүстәгиллији илә даһа да möhкәмләтмишләр: ССРИ Мәнзил Тикинтиси вә Сосиал Банкынын шәһәр бөлмәсиндә мүәссисә комсомол тәшкилатынын өз һесабы ачылмышдыр. Имечиликдә газанылмыш илк вәсаит һәмин һесаба кечирилмишдир.

Мадди-техники базанын мөһкәмләндирилмәси үчүн лазым олан вәсаит, һәмчинин комсомолчуларын мүгавилә ишләрини јеринә јетирмәләри кәнүллү ајырмалар һесабына јарадылачагдыр. Бүтүн бу вәсаит заводун јатагханаларында, мүәссисәнин һамилијә көтүрдүјү мәктәбләрдә, база техники пешә мәктәбләриндә кәнчләр мәркәзләринин јарадылмасына сәрф ediləчәкдир. Һәмин мәркәзләр фото, радио, телевизија апаратлары, театр студијалары үчүн костјумлар вә декорасијалар илә тәчһиз олуначагдыр.

Мүәссисәләр кәнчләр фондундан сосиализм јарышынын габагчыллары, истеһсалат јениликчиләри олан комсомолчулар үчүн хүсуси мүкафатлар да ајырачаглар.

(Азәринформун мүхбири).
СУМГАЈЫТ.

ВӘТӘНИМИЗДӘ

Улјановск. Електроника илә идарә олунан јени мәишәт машыны «Улјана» палтары үтүдән алты дәфә тез үтүләјир. О, лазым кәлдикдә үтүләнән палтара нәмлик дә верир, бухар да пүфләјир. Володарски адына Улјановск машынгајырма заводу бу кичикһәчмли гурғуларын илк дәстини тичарәт шәбәкәсинә көндәрмишдир. Мүәссисә кәлән ил даһа 1.000 белә машын үчүн сифариш көтүрмәјә һазырдыр.

Орск (Оренбург вилајәти). Јужно-Уралск машынгајырма заводунун јени мәһсулу радикулит, остеохондроз вә дикәр хәстәликләрин мүаличәсинә көмәк едәчәкдир. Завод өлкәмиздә јеканә мүәссисәдир ки, һәләлик аз мигдарда олса да, Кузнетсов ипликаторунун бурахылышыны мәнимсәмишдир. Истеһсал олунмуш ипликаторларын илк дәсти завод профилакторијасына, икинчи дәсти исә мүәссисәнин ихтисаслашдырылмыш «1000 хидмәт» мағазасына кәтирилмишдир.

Ашгабад. Түркмәнистанын Ленин адына колхозунда тикилмәкдә олан консерв заводу тәсәррүфатын плантасијаларында јетишдирилмиш әнчир вә башга мејвәләрдән һазырланмыш илк мүрәббә мәһсулуну тичарәт тәшкилатларына көндәрмишдир. Мүәссисә һәләлик тамамилә ишә салынмамышдыр. Лакин мејвә е'малы вә зејтун маринады сехи артыг фәалијјәт көстәрир. Заводун тикинтиси баша чатдырылдыгдан сонра бурадан һәр ил истеһлакчылара тәгрибән бир милјон банка консерви ширәси јола салыначагдыр. Мүәссисәдә кичик бағламаларда дағ дәрман биткиләри бурахан сех дә олачагдыр. Республиканын гәрбиндә илк ири е'мал мүәссисәсинин јарадылмасы даһа бир проблемин—кәнчләрин, евдар гадынларын ишлә тә'мин олунмасы проблеминин һәллинә көмәк едәчәкдир.

Рига. «Радиотехника» бирлијинин јығма конвејериндә сәјјар «Рига-111» магнитолу јығылыр. Јени магнитол кичик габаритләри, муасир дизајны, панелинин гәшәнк тәртибаты илә фәргләнир. Бу илин ахырынадәк даһа беш мин магнитол бурахылачагдыр.

Харков. Харковда јарадылмыш Һиндистан достларынын шәһәр кәнчләр клубу гыз ады илә «Лакшми» адландырылмышдыр. Бу ад тәсадүфән сечилмәмишдир. Клуб үзвләринин әксәријјәти тәләбә гызлардан, кәнч фәһлә гадынлардан, мәктәбли гызлардан ибарәтдир. Онлар һинд хореографијасы илә мараглanырлар. Клубун үзвләри өз-күнлү һинд рәгсләрини өјрәнир вә булары шәһәрин сәһнә мејданчаларында ифа едирләр. «Лакшми» клубуна һәмчинин Јогларын пәрәстишкарлары, һинд поезијасы вә әдәбијјатынын һәвәскарлары кәлирләр. Чај сүфрәси архасында көрүшләр шөһрәт газанмышдыр. Әввәлләр бу дост өлкәдә ишләмиш Харков мүтәхәссисләри клубун мәсләһәтчиләридир.

Москва. В. И. Ленин адына ССРИ Дөвләт китабханасында ачылмыш сәрки көркәмли рус ме'мары М. Ф. Казакова һәср едилмишдир, онун әсәрләри һаглы олараг дүнја архитектурасынын «Гызыл фондуна» дахил олмушдур. Сәрки рус классизминин баниләриндән биринин анадан олмасынын 250 иллијинә тәсадүф едир. Експозисија тамашачылары сәнәткарын јарадычылыг јолунун әсас мәрһәләләри илә, онун шаһ әсәрләринин јарадылмасы тарихи илә таныш едир. Китабхана фондларында ајрылмыш китаблар, албомлар, рәсмләр, онун лајиһәси үзрә учалдылмыш тикилиләри әкс етдирән шәкилләр бу барәдә сөһбәт ачыр. Москванын баш планынын тәртиб олунмасына рәһбәрлик етмиш Казаковун фәалијјәти пајтахтла сых бағлы олмушдур.

Дашкәнд. «Дашхимселмаш» заводундан өлкәмизин памбыгчыларына көндәрилмиш машынлар памбыг тарлаларына верилән кимјәви препаратларын дозасыны ики дәфә азалтмаға имкан верәчәкдир. Јени, еколожи чәһәтдән даһа тәмиз, Овх-28А пүскүрдүчүсүнүн серија илә истеһсалы минерал-керамика материалынын мәнимсәнилмәси сајәсиндә мүмкүн олмушдур. Һазырда машынын әсас иш говшағы—пүскүрдүчүсү бу материалдан һазырланыр. Әввәлләр о, пасланмајан поладдан һазырланырды ки, бу да дешикләрин лазыми һәндәси шәкилдә ачылмасына имкан вермирди. Бунун да нәтичәсиндә күбрә, дефолиант вә пестисид мәһлуллары һәддиндән артыг бөјүк дамлаларла пүскүрдүлүрдү. Һазырда мәһлулу даһа нарын шәкилдә пүскүртмәк имканы әлдә олунмушдур.

Һәштәрхан. Јерли газ е'малы заводу мүхтәлиф мајe газлар бурахылышыны саһмана салараг, лајиһәдә нәзәрдә тутулан там номенклатура үзрә мәһсул вермәјә башламышдыр. Һәштәрхан газ конденсаты јатағынын олдуғу јерләрдә тикилмиш завод инди күкүрд, бензин, мазут, дизел јаначағы истеһсал едир. (СИТА).

ДҮЗЛҮК

С. М. Киров адына АДУ-нун профессору

Ширмәммәд ҺУСЕЈНОВ:

«АҒАЧЫ ГУРД, МИЛЛӘТИ МАНГУРТ ЈЕЈӘР»

—Ачығы, «Гајғы» чәмијјәтинин тә'сис јығынчағындакы чыхышыныз бу суаллары вермәјә бизи сөвг етди. Халгымызын рәһмдиллијини, бөјүк-кичијин јерини билмәсини, өз кечмишинә бағлылығыны... јенидән кимисә јадына салмаға еһтијач вармы? Бунунла белә, «Гајғы» чәмијјәтинин јарадылмасы зәрурәти нәдән ирәли кәлир?

—Нәјә-нәји... Рәһмдиллији нәинки јада салмаг, һәтта инсанын тәбиәтинә хас олан бу илаһи әзәми кејфијјәти горумаг, даим, лап ушаглыг чағларындан инкишаф етдирмәк вачиб вә лазымдыр. Тарих боју бәшәријјәтин ән бөјүк дүһалары, мән дејәрдим ки, бу һиссин јер үзәриндә инсанларын әмәл вә дүшүнчәләриндә бәргәрар олмасына чалышмышлар. Бизә мә'лум олан бүтүн динләрин дә, дини тәфәккүр вә дүшүнчәләрин дә мајасыны рәһмдиллик тәшкил етмишдир. «Инсаф динин јарысыдыр» — демишләр ата-бабаларымыз. Рәһмдиллик, инсаф, мүрүввәт, бөјүк-кичик, өз кечмишинә бағлылыг олмајан јердә нә әдаләт олар, нә инкишаф, нә дә хејир-бәрәкәт. Бир дә хатырламаг лазымдыр ки, гәдри билинмәјән торпаг, горунмајан мадди сәрвәтләр кими мә'нәви сәрвәтләр дә јаваш-јаваш еррозијаја уғрајыр, зәифләјир, бә'зән ады, формасы галыр, маһијјәти дәјишир, арадан чыхыр. Рәһмдиллик дә беләдир. Ону да бизим әсрин «гырмызы китабы»на јазмағы тәклиф едәнләр вар. Әкәр рәһмдиллик олсајды, 30—40-чы илләрин фачиәләри, дурғунлуг адландырылан илләрин һадисәләри баш верәрдими? Инсафы, рәһмдиллији итирмәк ләјагәти, инсанлығы итирмәк демәкдир. Чох тәәссүфләр олсун ки, биз бу һәгигәти чох кеч баша дүшмүшүк. Әкәр биз јенидәнгурма адландырдығымыз јени дүшүнчә зијасы илә өзүмүзә, әтрафымыза, мәишәтимизә нәзәр салсаг, сон 70 ил мүддәтиндә газандығымызла итирдијимизи мизан-тәрәзијә гојсаг, чох мәтләбләрин, дүјүнләрин, хәстәликләрин сәбәбләри, мәнбәләри ајдынлашар, ачылыб үзә чыхар. Мәтләби узатмамаг үчүн демәк истәјирәм ки, газандығымыз да чохдур, һәддиндән артыг чохдур. Амма итирдикләримиз дә аз дејил. Ән бөјүк итирилмәк горхусу олан шеј исә **ИНАМДЫР, ИМАНДЫР ВӘ РӘҺМДИЛЛИКДИР**. Мәнчә, «Гајғы» көнүллү, күтләви, хејријјә чәмијјәтинин дә әсас гајәси халгымыза хас олан бу кејфијјәтләри дирчәлтмәк, күчләндирмәк, зәнкин тарихи ән'әнә вә тәчрүбәни бәрпа вә инкишаф етдирмәкдән ибарәтдир. Мән «Гајғы»нын тә'сис јығынчағында иштирак етмишәм. Онун низамнамәсинә бәләдәм. Чох хејирхаһ ишләр нәзәрдә тутулур. Онун идарә һеј'әтинә республика ичтимаијјәтинин бүтүн тәбәгә вә групларыны, шәһәр вә рајонларыны тәмсил едән 103 нүмајәндә дахилдир. Идарә һеј'әтинин сәдрлијинә танынмыш алим вә ичтимаи хадим, ел ағсаггалы адландырыла биләчәк академик Имам Мустафајев сечилмишдир.

«Гајғы» чох бөјүк үмид верир. Артыг онун фондуна јарым милјон маната јахын вәсаит топланмышдыр. Арзум будур ки, јашлылар өз шәхси нүмунәләри илә, гајғылары илә кәнчләри дә бу чәмијјәт әтрафына топласынлар, хејирхаһ әмәлләрә руһландырсынлар.

—Бәс, «Гајғы»нын фәалијјәтини нечә тәсәввүр едирсиниз?

—Нечә тәсәввүр едирәм?... Чалышмаг лазымдыр ки, һәр јердә «Гајғы»нын әсл фәдаиләри вә онларын башчылығы илә јерли бөлмәләри јарадылсын. Гәлбиндә ел-оба тәәссүбү, елпәрәстлик руһу, көкүнә, сојуна, торпағына бағлы рәһмдил вә инсафлы адамлар онун ишинә чәлб олунсунлар.

—Нечә күман едирсиниз, мәрһәмәтли оланлара гајғы мәһтач оланларын һамысынын дәрдинә шәрик ола биләчәкләрми? Ахы, гајғы умачаглар сајы күнбәкүн артыр. Өзү дә нә тәкчә сәвијјә тамарзы оланлары — јетимләри, кимсәсизләри — демирәм. Елә аталы-аналы, оғуллу-гызлы, гардашлы-бачылы јаша доланлар да арасында дејәк ки, јахшы газанмаг, ев-ешик јијәси олмаг, нечә дејәрләр, јел инсан кими јашамаг истәјәнләр вар. Амма тәәссүф ки, арзуламаг һәлә тох гарн, тәбәссүмлү чөһрә демәк дејил. Нәјә дә илдырыр ки, пис јашајыб јахшы инсан олмаг...

—Сизинлә шәрикәм. Һәјатын мәһрумијјәтләр гаршысына, мәрһәмәтинә еһтијачы оланлар вар. Онлар чохдур. «Гајғы»нын һәмин еһтијачы оланлара гајғы кими јардым етмәси, әлбәттә, лазымдыр. Лакин һәмин јардымы кифајәт сајмаг олмаз. Әлбәттә, сәһһәти, әлилләри, тәнһа вә гоча адамлары, һәјатда дәрин изләр гојан ... әлбәттә, мән ... онларын ... «Гајғы»нын ... һәм дә ... халгын башыны уча едән истедадлара ... мәһз истедадлара. Онлары ахтармаг, ашкара чыхармаг, һәр васитә илә мүһафизә вә мүдафиә етмәк — «Гајғы»нын әсас ишләриндән олмалыдыр.

Нәһајәт, «Гајғы»нын өзүнә гајғы көстәрмәк лазымдыр ки, о, бүрократизм, формализм, инзибати амирлик хәстәлијинә тутулмасын. Јалныз пул јыған (һәм дә маашдан јарыкөнүллү, јары мәчбури) чәмијјәтә чеврилмәсин, көнүллүлүк, рәһмдиллик мөвгејиндән сапынмасын. Инди хүсусилә вачиб олан халгын бирлијинин мөһкәмләнмәсинә, сијаси мәдәнијјәтинин инкишафына јардым көстәрсин. Бунун үчүн исә ән мүхтәлиф күтләви иш форма вә үсулларындан, васитәләриндән истифадә етмәк вачибдир. Нәзәрә алмаг лазымдыр ки, гуру нәсиһәт илә иш ашмаз. Јахшы дејибләр ки, халгы ајылтмаг үчүн бә'зән мин нәсиһәтдән бир фәлакәт хејирли олур. Биз сон 8 ајда бунун шаһиди олмушуг. Адамларымызын, хүсусилә чаванларымызын ојанмыш күчлү милли гүввәсини, енержисини, гуручулуға, рәһмдиллијә, торпағымызын горунмасы вә абадлашмасына, сосиал-игтисади вә мәдәни-мә'нәви сәрвәтләримизин сүр'әтли инкишафына јөнәлтмәк, сәфәрбәр етмәк кәрәкдир.

—Ширмәммәд мүәллим, һәмишә билаваситә тәләбә аудиторијасында олдуғунуза вә бу дүнјанын һәр сирринә јахшы бәләдчилијинизә көрә сизә белә бир суал вермәк истәјирәм: сизчә, тәһсил ислаһаты республикамызын али мәктәбләриндә нечә һәјата кечирилир?

—Чох ләнк. Ичлас, јығынчаг, мүшавирә, гәрар вә гәтнамә нә гәдәр десән. Лакин али тәһсилин әсаслы, комплекс шәкилдә јенидән гурулмасы ишиндә әсаслы дөнүш һәләлик нәзәрә чарпмыр. Бунун һәм објектив вә һәм дә субјектив сәбәбләри вардыр. Көһнә стереотипләри, вахты кечмиш әмр вә тә'лиматлары, күнүн тәләбләринә чаваб вермәјән гајда-ганунлары, көһнәлмиш програмлары чәсарәтлә сүпүрүб атмадан, халг тәһсилинин бүтүн пилләләрини ингилаби јенидәнгурманын тәләбләри бахымындан јенидән вә әсаслы шәкилдә дәјишмәдән, нәһајәт, тәһсилдә вә тә'лим-тәрбијәдә әсас сима олан мүәллим кадрларынын тәркибини саф-чүрүк етмәдән али тәһсил ислаһаты мүмкүн дејил. Инди һәллини көзләјән ән әсас вә чәтин проблем, мәсәлән, «нә етмәли?» вә «нәдән башламалы?» суалына дәгиг чаваб тапмагдыр. Республикамызда мәктәб бинаалары, јатагханалар чатышмыр. Али мәктәбләрин вәзијјәти хүсусилә ағырдыр. Мүасир елми аваданлыға, јени лабораторија вә системләрә, програм, дәрслик вә дәрс вәсаитләринә еһтијач бөјүкдүр. Компүтерләшмәни кениш мигјасда һәјата кечирмәдән нә тәһсил системини, нә дә бүтүнлүкдә өлкәни дурғунлуг вәзијјәтиндән чыхармаг мүмкүн олмајачаг. Буну баша дүшмәк кәрәкдир. Көрүрсүнүзмү, нә гәдәр көрүләси иш вар. Һәм дә бу, бир ајын, бир илин иши дејил. Анчаг әмәли, реал аддымлар индидән атылмалыдыр. Кечикмәк олмаз. Чох бөјүк сәфәрбәрлик, сә'ј, вәсаит вә гүввәләрин чәмләшдирилмәси тәләб олунур. Инди кәлин көрәк белә бир сәфәрбәрлик руһу бизим али мәктәбләримиздә вармы? Мән бу суала мүсбәт чаваб вермәкдә чәтинлик чәкирәм. Јери кәлмишкән дејим ки, вахтилә али мәктәбләрин әксәријјәтинә **директорлар** башчылыг едәрдиләр. Инди **ректорлар** башчылыг едирләр. **«Директор»ларын «ректор»ларла** әвәз едилмәси тәсадүфи идими? Әлбәттә јох. Адәтән «директор» ән чох **идарә етмәклә** «ректор» исә **истигамәт вермәклә** мәшғул олмалыдыр. Али мәктәбләримизин әксәријјәтиндә ректорларын бүтүн мәсәләләри өз өһдәләринә көтүрдүкләриндән истигамәт вермәјә, әкәр конкрет десәк, али тәһсил ислаһатынын һәјата кечирилмәсинә вахт тапмырлар.

—Гәрибәдир, али мәктәб проблемләринин һәллинә көмәк етмәли олдуғу һалда, әксинә, бу илдә јүкләмишдир. Сизчә, һәмин нараһатлыглара сәбәб олмуш һәмин «јүк»ү чәкисиндән азад етмәк үчүн нә етмәли? Һансы тәдбирләр ... етмәлидир?

—Инди һәр кәс кениш јајылмыш протекционизмдән (хаһиш сәлтәнәтиндән), дәрин көк салмыш рүшвәтхорлуг бәласындан вә рүшвәтхорлар мафијасындан, ачкөзлүк вә тајфачылыгдан, јерлибазлыгдан данышыр. Әлбәттә, бу о гәдәр дә асан мәсәлә дејил. Али мәктәбләримиз ... негатив һаллар ... даһа сых ... олмушдур ... Бајаг дедим ки, тәдрис вә тә'лим-тәрбијәдә әсас сима мүәллимдир. Мә'лумдур ки, һәр бир мүәллим беш илдән бир аттестасијадан кечмәли, тутдуғу вәзифәјә ... мүәјјәнләшдирилмәли вә јенидән сечилмәлидир. Чох јахшы вә әдаләтли јолдадыр. Һәтта сон вахтлар бу ишә тәләбәләр дә чәлб едилмишләр. Беләлә ки, онларын да рә'ји сорушулур, нәзәрә алынмалыдыр. Бәс, нәтичә? Мәсәлә бурасындадыр ки, бу механизм, демәк олар ки, ишләмир. Мәсәлән, университетдә сон илләрдә бир нәфәр дә әсл мүәллим аттестасијадан кечмәмишдир. Белә көрүнүр ки, бурада чалышан 1.116 мүәллимин һамысы өз јериндә, һәр шеј өз гајдасындадыр. Бәс, белә исә, нә үчүн һазырланан кадрларын әксәријјәтинин сәвијјәси ашағы вә һәтта бә'зиләри лап зајдыр. Биздә үмуми принсипиаллыг, вәтәндашлыг һисси зәифдир, тәләбкарлыг, халгымызын кәләчәк талејини дүшүнмәк, вәтәндашлыг вә милли гејрәт һисси бә'зән чатышмыр. Мән бөјүк мүәллим вә маарифпәрвәр Фирудин бәј Көчәрлинин вахтилә сөјләдији бир фикри јада салмаг истәјирәм: әкәр бир халгы мәһв етмәк, ону адам топлусуна чевирмәк истәјирсинизсә, мүәллимини савадсызлашдырын, ону саја салмајын, ону алчалдын. Бизим ону башы, о бири исә чәни әлә алсын.

Гејд един ки, али мәктәбләрдә көк салмыш нөгсанлы һаллар бүтөвлүкдә халгын, хүсусилә кәнчләрин мә'нәви әхлаги тәрбијәсинә чох пис тә'сир көстәрир. Марағлыдыр ки, дүнјада елә бир јер, елә бир халг тапмаг олмаз ки, орада кимсә мүәллимдән хаһиш едә вә она пул верә ки, онун өвладыны савадсыз еләсинләр, билмәјә-билмәјә она гијмәт версинләр, Биликсиз, савадсыз аттестат вә дипломлар кимә вә нәјә лазымдыр? Бу, халга хәјанәтдир, кәләчәјә хәјанәтдир. Мәним гәнаәтим һәмишә белә олмуш вә јенә дә беләдир. Чох тәәссүф ки, бу һәгигәти һәлә чохлары баша дүшмәк истәмирләр. Бунунла әлагәдар олмуш бир ибрәтамиз факты охучулара чатдырмаг истәјирәм. Халг шаири Бәхтијар Ваһабзадәнин Түркијәдә нөвбәти китабыны бурахмаг нәзәрдә тутулмушду. Хаһиш етмишдиләр ки, әсәрләри өзү сечиб тәгдим етсин. О да дикәр ше'рләрлә јанашы али мәктәб һәјатындан бәһс едән «Гијмәт» поемасыны да китаба салмышды. Лакин шаирдән хаһиш етмишдиләр ки, бу поеманы китаба салмасын. Чүнки Түркијәдә орда гојулан проблеми, һадисәни гәтијјән баша дүшмәзләр вә бу, ағласыған шеј дејил.

—Амма биздә бә'зән ләјигли јерләри јахшы охумајанлар тутур, пис мүәллим кими танынан вә хатырланан да тапшырыға мәһәл гојмајанлардыр. Она көрә ки, онлар «чәтин адамлардыр, сөз ешитмирләр». Беләликлә, али мәктәбләримиздәки абһава көзүмүз баха-баха бир сыра нәчиб кејфијјәтләри, о чүмләдән һәр шејә гадир олан елмимизи, демәк, халгымызын мә'нәви гүдрәтини, күчүнү әлимиздән алыр. Бу да һаглы олараг, һәм елмин сәвијјәсини галдырмаг истәјәнләри, һәм дә халгымызын кәләчәјини дүшүнәнләри наразы салыр.

— Үмумијјәтлә, биздә разылыг доғуран шеј чох аздыр. Бу мәсәләнин дә маһијјәти чох мүрәккәбдир. Мәсәлән, дүнјанын инкишаф етмиш өлкәләриндә елми ахтарышлар әсасән университетләрдә, али мәктәбләрдә, онларын нәздиндәки елми-тәдгигат институтларында чәмләшмиш, мәркәзләшмишдир. Кәнч елми гүввәләрин тәрбијәси, јетишдирилмәси, билаваситә тәдгигат ишинә чәлб едилмәси, көркәмли елм хадимләринин орбитиндә доланмасы елми-техники тәрәггијә күчлү тәкан верән әсас сәбәбләрдән биридир. Елми-тәдгигат механизми бир нөв, даим тәзә ган алыр, һәмишә чаван галыр, нечә дејәрләр, идејалар базары һәмишә ачыгдыр, тәшәббүс, ачыг рәгабәт үчүн кениш мејдан вар. Елми-техники јениликләрин истеһсалата тәтбиги, һәјата кечирилмәси дә манеәјә раст кәлмир, әксинә, кәшфлә — тәтбиг арасындакы мүддәт илдән-илә тысалыр. Бәс, биздә нечәдир? ССРИ-дә, о чүмләдән республикамызда көстәрдијимиз функсијаны әсасән Елмләр Академијасы, онун институтлары јеринә јетирирләр. Али мәктәбләр елмдә бир нөв көмәкчи ролуну ојнајыр. Мусиги термини илә десәк, икинчи скрипкачы ролунда иштирак едирләр. Биздә тәдрис просеси елми-тәдгигат иши илә үзви сурәтдә әлагәләндирилмир, вәһдәт тәшкил етмир. Әслинә бахсан, елә профессор-мүәллим һеј'әтинин көрдүкләри, јаздыглары, һәр ил тәһвил вердикләри елми ишләрин дә чох һиссәси есл елмдән, һәјатдан узаг олдуғуна вә һесабат наминә јазылдығы үчүн архивләрдә јығылыб галыр. Бир сыра һалларда ајры-ајры шәхсләрин фајдалы тәсәррүфат әһәмијјәтли ишләрә дә јијә дуран тапмаг чәтиндир. Бәлкә бир аз сәрт дејирәм. Амма әсл һәгигәт беләдир. Бизим университетдә 151 нәфәр елмләр доктору вә профессор, 629 нәфәр елмләр намизәди вә досент ишләјир. Бу, чох бөјүк елми гүввәдир. Бәс, нә үчүн буларын ичәрисиндә бир нәфәр белә ССРИ Елмләр Академијасынын һәгиги вә ја мүхбир үзвү, Ленин вә ја ССРИ Дөвләт мүкафаты лауреаты оланы јохдур. Мән билә-билә чох јүксәк нотдан башладым. Елә гоншу республикаларла мүгајисә кифајәтдир ки, өз керилијимизин мигјасыны көрәк.

Бу керилији арадан галдырмаг үчүн кәрәк ән әввәл кәнчләрә гајғы, бирә он, бирә јүз артырмаг... Һәсәнбәј Зәрдабинин 112 ил бундан әввәл «Әкинчи» гәзетиндә јаздығы бир фикри јада салмаг истәјирәм: «**Бизим илә зиндәканлыг чәнки едән милләтләр елм тәһсил едирләр. Она биназән кәрәк биз дә елм тәһсил едәк ки, онлара зиндәканлыг чәнкиндә галиб олмасаг да, онларын бәрабәриндә дајаныб дураг, јохса дөвләт вә кәсб күзәранлары онларын әлинә кечәчәкдир вә бизләр мүбур ола зиндәканлығын чәнкиндә мәғлуб олуб тәләф олачағыг**».

Сөз елм вә тәһсилдән дүшән кими тез ингилабдан әввәлки статистикаjла вә ја мүһарибәдән әввәлки дөврләрлә мүгајисәјә башлајырыг. Әслиндә дүнјанын инкишаф етмиш өлкәләри илә, һеч олмаса Иттифагымызын габагчыл республикалары илә мүгајисә олунмалы, әсл вәзијјәти көрмәлијик. Көстәрим ки, республика Елмләр Академијасына сечкиләр али мәктәб алимләрини елми кәшфләрә, ахтарышлара сөвг етмир. Академик вә ја мүхбир үзв олмаг үчүн ән әввәл академија системиндә вәзифә тутмаг лазымдыр. Демәли, академик олмаг истәјән өз иш јерини дәјишмәлидир. Мәһз буна көрәдир ки, инди университетдә чәми бир нәфәр академик вә 8 нәфәр академијанын мүхбир үзвү вардыр. Бах, вәзијјәт беләдир. Тәһсил вә елм саһәсиндә әсл ингилаби дәјишикликләрә, јенидәнгурмаја күчлү тәкан вермәли, эталәт бузу сындырылмалыдыр.

—Индијәдәк дөври мәтбуатда, о чүмләдән «Азәрбајчан кәнчләри» гәзетинин сәһифәләриндә дилимизин бугүнкү дәрдләри илә бағлы чох данышылыб. Дејиләнләрә нәји әлавә едәрдиниз?

—Дилимизин бугүнкү дәрдләри јазмагла, данышмагла сағалан дејил. Билдијимиз кими, республикамызын Конститусијасында Азәрбајчан дили рәсми дөвләт дили е'лан едилмишдир. Буну һамы билир. Анчаг мәһәл гојан јох иди. Нә үчүн? Чүнки биздә һүгуги дөвләт олмамышдыр. Инди бу саһәдә дә аддымлар атылыр. Одур ки, кәрәк чалышаг ки, республикамызда да сөзүн һәгиги мә'насында һүгуги дөвләт јарадылсын. Конститусија илә нәзәрдә тутулан ганунлар сөзсүз јеринә јетирилсин. Һеч кәсин бу ганунлары позмаға чәсарәти чатмасын. Дикәр тәрәфдән, һүгуги дөвләт чох бөјүк вәтәндашлыг мәс'улијјәти, сијаси мәдәнијјәт, ганунларын там вә бүтөвлүклә јеринә јетирилмәсинин тә'мин олунмасыны тәләб едир. Мән чыхыш јолуну бунда көрүрәм. Бир дә ки, республикамызда азәрбајчанлылар әһалинин 80—82 фаизини тәшкил едирләр. Демәли, республикамызын һәр 100 сакининдән 80—82 нәфәри азәрбајчанлыдыр. Бу јахынларда «Аргументы и факты» гәзетиндә охучулардан биринин — **чохмилләтли коллективләрдә рәсми јығынчаглар һансы дилдә апарылмалыдыр?** — суалына редаксијанын чавабында дејилирди ки, **иштиракчыларын 70 фаизи һансы милләтдәндирсә, ичласы да о дилдә апармаг мәгсәдәујғундур.** Нечә дејәрләр, шәрһә еһтијач јохдур. Бәла ондадыр ки, бизим өз ичәримиздән чыханлары, халгдан, диндән вә милләтдән мә'нән узаг дүшәнләри ипә-сапа кәтирмәк чәтиндир. Ағачы гурд, милләти мангурт ичәридән јејәр. Демәли, биринчи нөвбәдә бу хәстәлијин мүаличәсинә киришмәк, дәрманыны тапмаг кәрәкдир. Гој һәрә өзүндән, өз аиләсиндән, өз иш јериндән башласын, тәмкинлә, сәбрлә, һеч кәсин шәхсијјәтинә, мәнлијинә тохунмадан вә һеч кәсдән ганун иш үчүн ичазә истәмәдән. Әкәр көрсәләр ки, Азәрбајчан дили рәсми дөвләт дили кими бәргәрар олур, онда өз өвладларыны ана дилиндә охуданларын сајы да илдән-илә чохалачаг. Кениш халг күтләси бу мәсәләдә дә **зијалылара, вәзифә саһибләринә** бахыр, онлардан нүмунә көтүрүр. Мәним мүлаһизәләрим беләдир.

—Сон вахтлар дөври мәтбуатда тарихи шәхсијјәтләр вә тарихи һадисәләр барәдә чыхыш едәнләрин сајы чохалмышдыр. Амма онларын тәркибинә нәзәр салсаг, көрәрик ки, чохунун пешәси, мөвгеји вә елми сәвијјәси бу мөвзуда данышмаға сәлаһијјәт вермир. Онсуз да тарихимиз һаггында јанлыш вә долашыг фикирләр чохдур. Һаггы олмајанларын тарихи мөвзуда чыхышлары јени сәһвләр вә долашыглыглар јаратмырмы? Бир тарихчи алим кими бу мәсәләјә мүнасибәтиниз нечәдир?

—Тарихи кечмишә күтләви марағы дөвр өзү, заман өзү, јенидәнгурма вә ашкарлыг аб-һавасы јаратмышдыр. Буна тәбии ганунаујғун бир просес кими бахмаг лазымдыр. Әкәр халгын кениш тәбәгәләри өз тарихи кечмиши илә марагланырса, демәли, үмуми милли ојанма башланыр, милли мәнлик шүуру дурғунлуг һалындан чыхмышдыр. Бу, чох мүсбәт һадисәдир.

Адәтән, үмумдүнја тарихинин әламәтдар кечид дөврләриндә һәр бир мәдәни халг өз тарихи кечмишинә бир даһа нәзәр салыр, инкишаф јолуну вә перспективләрини мүәјјәнләшдирмәјә чалышыр. Башга дејимлә, тарих сорғу-суала, имтаһана чәкилир. Халгы јашадан, онун күч вә гүдрәтини, мадди вә мә'нәви варлығыны сахлајан вә инкишаф етдирән, торпағыны вә дилини мүһафизә етмәјә көмәк едәчәк нә варса, һамысы бир даһа јурддашларын јени нәсли гаршысында сәркиләнир. Әлбәттә, бурада әсас мәсәлә одур ки, тарихдән күл, һис-пас дејил, гејрәт гығылчымы, ел-оба тәәссүбү, елпәрәстлик руһу, чәсарәт вә рәшадәт һисси, бир сөзлә, ишыг көтүрүлсүн.

Тарихә күтләви мараг бизим тарих елмимизин һәгиги вәзијјәтини, тарихчиләримизин фәалијјәтинин нәтичәләрини вә сәвијјәсини кениш ашкарлыг мејданына чыхартды. Мә'лум олду ки, республикамызда 80-ә јахын тарих елмләри доктору, 200-дән артыг тарих елмләри намизәди, бир нечә академик, ајрыча тарих институту, факүлтә вә кафедралар вар. Амма Азәрбајчанын гәдим, зәнкин тарихинә даир санбаллы елми бир әсәр, һәм дә үмумиләшдирилмиш әсәр ортада јохдур. Әкәр тарихчиләримизин бөјүк бир гисминин башы онларын иши илә билаваситә әлагәси олмајан чәкишмәләрә, деди-годуја, елми вә фәхри адлар, нә билим, нәләр, нәләр... уғрунда принсипсиз чарпышмалара гарышыбса, башга ихтисас саһибләринин тарихи китаблардан өјрәнмәк әвәзинә ону «тәдгиг» етмәјә киришмәләринин сәбәби ајдынлашар. Сон заманлар тарихи шәхсијјәтләр, һадисәләр һаггында дөври мәтбуатда чыхыш едәнләрин, бә'зән илк сөз дејәнләрин хејли һиссәси, дүз дејирсиниз ки, ихтисасча тарихчи дејил. Одур ки, бә'зи хәталарын, сәһвләрин, тәһрифләрин олмасы да тәбиидир. Дикәр тәрәфдән, чамаатын бу вахта гәдәр јазылмыш тарих китабларына инамы да азалмыш вә ја итмишдир. Инди һәгигәти дејәнләрә дә инанан аздыр. Һәрә һәр шеји өз көзләри илә көрмәк истәјир. Тарихи сәнәдләри охумаг арзусу кетдикчә артыр. Бу күн әлләрдә нә гәдәр тарихи китаблардан, сәнәдләрдән үзү чыхарылмыш сурәтләр кәзир. Бир мәсәлә дә будур ки, биздә јаланы һәгигәтдән ајырмаг вәрдиши вә бачарығы да зәифләмишдир. Әсас мәсәлә ичтимаијјәтин тарихчи сөзүнә олан е'тибарыны, инамыны бәрпа етмәкдән ибарәтдир.

—Јенидәнгурманын тәрәфдарлары арасында «дурғунлуг дөврү» адландырдығымыз илләрин әмәк гәһрәманларыны, һәтта вәзифәли шәхсләрини тә'рифләјәнләр дә вар. Биз бу фикирдән узағыг ки, о вахт намуслу әмәк гәһрәманы, јахуд рәһбәр ишчи јох иди. Гејрәтли, вичданлы, тәмиз нијјәтли алимләримиз, јазычыларымыз олдуғу кими, онлар да вар иди. Бизи тәәссүфләндирән вә горхудан будур ки, о вахткы сахтакарлығы һәгигәт кими тәрәннүм едәнләр бугүнкү керчәклијин өзүнү дә шиширдирләр. Јерли-јерсиз кимисә тә'рифләјир, кимисә балталајырлар. Беләләри илә гоша аддымламаг тәһлүкәли дејилми? Сизчә, биз онлары һансы јолла «чыхдаш» едә биләрик?

—Гој, һеч кәс јахасыны кәнара чәкмәсин. Өлкәмизин һәјатында јахшы-пис нә варса, биз һамымыз она чавабдеһик. Әлбәттә, дурғунлуг дөврүндә дә һамы рүшвәт вериб рүшвәт алмырды. Һамы оғурламырды, дашыјыб апармырды. Һамы бүрократизм хәстәлијинә тутулмамышды. Гејрәтли, вичданлы, тәмиз нијјәтли адамлар варды. Јенидәнгурманын да фәдаиләри, тәшкилатчылары мәһз һәмин сағлам гүввәләрдир. Онларын бирлијиндән, әзминдән, партија тәрәфиндән ишләниб һазырланмыш јенидәнгурма консепсијасыны һәјата кечирмәк үчүн мадди вә мә'нәви еһтијатлары сәфәрбәр етмәк бачарығындан чох шеј асылыдыр. Јалтаглыг едәнләр, өзүнү рәһбәрлијин көзүнә сохмаг истәјәнләр, күндә бир чилдә кирәнләр һәмишә олмуш вә инди дә вардыр. Демократија вә ашкарлыг әкәр бизим һәјатымызда, ишимиздә, фәалијјәтимизин бүтүн саһәләриндә дәрин көк салса, бәргәрар олса, кимин ким олдуғу тез ашкар олар. Һәрә өз јерини биләр, бачардығы ишин гулпундан јапышар, бөјүк хүлјалара дүшмәз. Јалтаглыгла, тә'рифлә инсана јарашмајан, натәмиз јолларла вәзифә, гуллуг саһиби ола билмәз.

—Тәәссүф ки, јалтаглыгла, натәмиз јолла јүксәлмәк истәјәнләрин сырасы чәмијјәтимизи бу ијрәнч хәстәликләрдән хилас етмәјә чалышдығымыз бир вахтда да ләнк сејрәлир. Шәрәф, намус, ләјагәт тапдананда исә... Ахы, бу чүр јашамаг, шаир демишкән, «өмүр-күн дејил».

—Бөјүк Сабир исә белә дејиб: «Олмасајды чаһанда јалтаглар, јәгин ки, ач галарды сарсаглар». Демәјим одур ки, јалтаг тәкчә өз мөвгејинин гејдинә галмыр, о һәм дә рәисинин нүфузунун горунмасына, даһа да артмасына көрә чанфәшанлыг көстәрир. Беләләри, тәкрар едирәм: дүнән дә олублар, бу күн дә јашајырлар. Амма кәрәк сабаһ олмасынлар.

Одур ки, тарихимизин узаг кечмиши кими јахын кечмишинә дә чох диггәтлә, дәриндән јанашмаг лазымдыр. Әввәла, тарихи шәхсијјәтләрә көрә дөврләшдирмәк, сәчијјәләндирмәк нә гәдәр доғрудур? Сталин — шәхсијјәтә пәрәстиш, Хрушшов — мүлајимләшмә, волјунтаризм, Брежнев — дурғунлуг, инди дә — јенидәнгурма. Бу фикир тәрзи халгы мәс'улијјәтдән хилас етмәк тәшәббүсү дејилми? Мәсәлән, мәни нечә вахтдыр белә суаллар дүшүндүрүр: нә үчүн үнванына бу гәдәр тә'риф дедијимиз, камалына, ағлына, дүшүнчәсинә, тәмкининә, мәдәнијјәтинә, гәһрәманлығына, һәдсиз тә'рифләр дедијимиз, әсрин ики онниллијиндә үч ингилаб етмиш, 300 иллик мүтләгијјәт режимини, мүвәггәти һөкумәти девирмиш бөјүк рус халгы Сталинә вә онун дәстәсинә имкан верди ки, јенидән өлкәдә авторитар режим јаратсын? Әсл ингилабчыларын башына II Николајын кәтирә билмәдикләрини кәтирсин? Елә бундан сонракы дөврләр һаггында да ејни шејләри демәк олар. Мән В. И. Ленин вәфат едән ил анадан олмушам. Ағлым кәсәндән һамыны кечә-күндүз ишләјән көрмүшәм. Һәм дә еһтијачын, өзбашыналығын, гәддарлығын гурбаны олмасам да шаһиди олмушам. 30-чу илләрин әввәлләринин ачлығы, карточка системи, тутһатут, вурһавур бизим дә көзүмүзүн гаршысында чәрәјан едирди. Јадымдадыр, Шәки үсјаны вә онун иштиракчыларынын бизим евин гаршысындакы гәбиристанлыгда күлләләнмәләри. Бә'зиләринин нә'шини шәлин (јарпаглы ағач будаглары) үстә гојуб шәһәрин күчәләриндә ора-бура сүрүјүрдүләр. Нәрдивана бағлајыб милис идарәсинин һәјәтинә гојурдулар ки, чамаат кәлиб бахсын вә горхсун. Мүһарибә дөврүндә Загаталанын Вархијан, Шәкинин Ашағы Көјнүк, Биләчик, Охут кәндләриндә мүәллим ишләјәркән, **«Шәки фәһләси»** гәзетиндә әдәби ишчи оларкән кәндлиләрин башына нәләр кәлдијини инди дә сөзлә ифадә етмәјә чәтинлик чәкирәм. Гыса десәм, бу, јашамаг дејил, чәһәннәм әзабы иди. 1940-чы илдә ишә 21 дәгигә кечикмиш адамлары — кишиләри, гадынлары, чаванлары 6 ај мүддәтинә һәбс чәзасы вериб, сүрү илә һәбсханаја апарырдылар. Һамынын көзү гаршысында. Бунлары инди јада салдыгда Јевкени Јевтушенконун **«Һәдсиз дөзүмлүлүк»** мәгаләси јадыма дүшүр. Доғрудан да мүасир дүнјанын һеч бир гитәсиндә дөзүмлүкдә бизә чатан халг олмаз. Бах, бу дәриндән тәдгиг едилмәли, өјрәнилмәли, радикал мүаличә олунмалы хәстәликдир.

Биз дурғунлуг дөврү дедијимиз илләрин һадисәләринә дә еһтијатла јанашмалыјыг. Ахы, һәмин дөврдә дә һаглы олараг чәзаландырыланлар, ишдән чыхарыланлар олмушдур. Инди онларын бә'зиләри өзләрини һәмин дөврүн күнаһсыз гурбанлары кими гәләмә вермәјә чалышырлар. Бу саһәдә гәзет, журнал редаксијалары, телевизија журналистләри максимум еһтијатлы олмалы, һај-күјә кетмәмәлидирләр. Јүз өлчүб, бир бичмәлидирләр. Јохса, **«Селскаја молодјож»**, **«Неделја»** вә дикәр мәтбуат органларынын башына кәлән бизим дә башымыза кәлә биләр. Мән **«Далға»** програмыны һазырлајанларын диггәтини бу саһәјә хүсусилә чәлб етмәк истәјирәм.

Бир чәһәти дә нәзәрә чатдырым. Узун илләр кимин нә һədди вар иди ки, јухарыдан дејилән, тә'рифләнән адамын үнванына башга бир сөз дејә, јаза иди. Өлкәдә јад фикирлилији, мүстәгиллији боғмаг үчүн амансыз бир механизм јарадылмышды. Буну да нәзәрә алмаг, **«сахтакарлығы һәгигәт кими тәрәннүм едәнләрин»** мәчбуријјәт үзүнденми, чөрәк дәрдинденми вә јахуд башга мәгсәдлә гәләм чалдығы ајдынлашдырылмалыдыр. Әлбәттә, јенидәнгурма һеч дә һамынын үрәјиндән дејил. Ләнкитмә гүввәләри һәлә дә күчлүдүр, тәһлүкәлидир, онлар фүрсәт дүшән кими әвәз чыхмаға һазырдырлар. Һәм дә јахшы тәшкил олунублар. Өз кадрларыны имкан дүшдүкдә ора-бура јерләшдирирләр. Хүсусилә ашағыларда јенидәнгурманын тәрәфдарларыны әл-гол ачмаға гојмурлар. Бу саһәдә гәләбәмиз, мән дејәрдим ки, кәнч фәдаиләрин бирлијиндән, мүбаризә әзминдән чох асылыдыр.

—Сон вахтлар республикамызда кәнчләрин гејри-формал бирликләри әмәлә кәлмишдир. Сизчә, бу бирликләр республикамызын инкишафына көмәк етмәјә гадирдирми? Онларын фәалијјәти һансы истигамәтә јөнәлдилсә вә һәмин бирликләр кимләрдән хилас олунса, халгымыз газанар?

—Мәнчә, кәнчләрин гејри-формал бирликләрини рәғбәтлә гаршыламаг лазымдыр. Кәнчләрин бир јерә јығышмасындан, онлары дүшүндүрән вә нараһат едән проблемләрдән ачыг данышмаларындан горхмаг лазым дејил. Орда-бурда, күнчдә-бучагда килеј-күзар етмәкдән, данышмагданса, һәмјашыдларын, һәмфикирләрин гаршысында чыхыш етмәк, фикир сөјләмәк, тәклиф вермәк, мүбаһисә етмәк даһа фајдалы дејилми? «Бирдән ишин ичиндән гәмбәргулу чыхар» — кими бәднам дүшүнчә тәрзиндән, инамсызлыгдан нә вахт әл чәкәчәјик? Кәнчләр мүстәгил ичтимаи јарадычылыг мәктәби кечмәк истәјирләр. Комсомолун, јарадычы тәшкилатларын, елм вә мәдәнијјәт хадимләринин, рәсми даирәләрин, кәнчләрин гејри-формал бирликләри илә сәмими әлагә јаратмалары, онларын ағыллы, хејирли тәклиф вә тәшәббүсләринә сәс вермәләри үмуми ишимизә хејли көмәк едә биләр. Сәһвләри дә һәдә-горху вә инзибати тәдбирләр, гадағанлар васитәсилә дүзәлтмәк дејил, елми дәлилләрлә, инандырычы мәнтигләр, там бәрабәрлик вә бир-биринин фикринә һөрмәт етмәк шәраитиндә дүзәлтмәк олар. Мән о бирликләрин бә'зи үзвләри илә сөһбәтдә вә мүбаһисәләримдә бу хәттин дүзкүнлүјүнә инанмышам.

—Дағлыг Гарабағ вә һәмчинин республикамызын дикәр рекионларынын сосиал-игтисади инкишафы үчүн мүһүм гәрарлар гәбул олунмушдур. Һәмин гәрарларын јеринә јетирилмәси јоллары да мүәјјәнләшдирилмишдир. Амма гәрарлар ләнк јеринә јетирилир. Буну Бакы митингләри дә тәсдигләјир. Шәхсән сиз чыхыш јолуну нәдә көрүрсүнүз?

— Әввәла дејим ки, Бакыда кечирилән митинг вә нүмајишләрдә ирәли сүрүлмүш бүтүн тәләбләри диггәтлә саф-чүрүк едиб, ән һаглы оланларыны ләнкимәдән јеринә јетирмәк лазымдыр. Јохса, кәләчәк нәсилләр бизи гынајарлар. Чүнки һадисәләр кетдикчә даһа там вә ајдын шәкилдә көстәрир ки, «Гарабағ әмәлијјаты» әввәлчәдән дүшүнүлүб планлашдырылмыш, мә'нәви, тәшкилат вә мадди чәһәтдән һазырланмыш вә тәшкил олунмуш, хүсуси мәркәзләрдән идарә едилән вә дәрин көк салмыш бир аксијадыр. ССРИ Али Совети Рәјасәт Һеј'әтинин мә'лум ијул ичласында бу һадисәләри **«Јенидәнгурманын бүнөврәсинә гојулмуш мина»**, **«Јенидәнгурма үчүн чидди имтаһан»**, дурғунлуг дөврүндә јахшыча варланмыш груп вә шәхсләри һакимијјәтдән узаглашдырмаг вә оғурладыгларынын әлләриндән чыхмасы ваһимәси илә **«Јенидәнгурмаја гаршы чеврилмиш ачыг вурушу»** вә с. адландырмышлар. Одур ки, мухтар вилајәтин узун заман јығылыб галмыш сосиал-игтисади проблемләри бу даирәләри аз марагландырыр. Онлар буну инди ачыгча сөјләмәкдән дә чәкинмирләр. Мә'лум партија вә дөвләт гәрарларынын јеринә јетирилмәсини ләнкидән дә мәһз будур. Бүтүн игтисади кәм-кәсирләр үчүн исә билаваситә вилајәтин рәһбәрлији, шәхсән кечмиш биринчи катиб Кеворков вә инди онун јолуну давам етдирән Погосјан күнаһкардырлар. Вилајәтин партија, совет рәһбәрләри, «Советакан Карабах» гәзети гәсдән игтисади проблемләри ортаја атыб, адамларын диггәтини екстремистләрин «планлы ојунлар»ындан јајындырмаға чалышырлар. Ермәнистанын күтләви информасија васитәләри онлары мүдафиә едир. Бу да бүтүн мәгамларда дөзүмлү вә сәбрли олан халгымызы гәзәбләндирир.

Бәс чыхыш јолу нәдәдир? Бу суала 1988-чи илин февралын 21-дән та бу вахта гәдәр гәбул едилмиш партија вә дөвләт сәнәдләриндә, Михаил Серкејевич Горбачов јолдашын мүрачиәт вә чыхышларында чаваб верилмишдир. Онлары тәкрар етмәјә еһтијач јохдур. Лакин милләтләрарасы мүнасибәтләр мәсәләсинә кәлдикдә, онун низама салынмасына һәр вәчһлә көмәк көстәрмәк лазымдыр. Гызышдырылмыш күтләви инамсызлыг, анлашылмазлыг, икраһ вә бә'зән дә дүшмәнчилик һиссләрини чиловламаг, ағыл вә тәмкинлә, һәр шејдән өтрү емосијаја гапылмадан, реал вәзијјәтә вә шәраитә ујғун јол вә васитәләр ахтармагла кәркинлији тәдричлә зәифләтмәк вә арадан галдырмаг кәрәкдир. Тәблиғат вә тәшвигатын мәчрасыны чәкишмәләр, иттиһамлар, тарихи ахтарышлар јолундан гаршылыглы һөрмәт, сивилизасијалы давраныш вә рәфтар јолуна, сонра исә әввәлки гәдим достлуг мүнасибәтләрини бәрпа етмәјә јөнәлдилмәлидир. Бурада әсас мәсәләләрдән бири бу һадисәләрә гәдәрки фактлардан даһа чох бу күнүн ибрәтамиз фактларына әсасланмаг, истинад етмәк даһа чох ваҹибдир, хејирлидир. Мәсәлән, мәнә чох күчлү тә'сир көстәрмиш бир һадисәни хатырладым. Ијун ајынын кәркин күнләриндә мән республикамызын кичик бир нүмајәндә һеј'әти тәркибиндә Ермәнистанда идим. Һадисәләрин чох кәскин, еһтираслары сон һәддинә чатдығы күнләр иди. Бу барәдә кениш данышмаг фикриндә дејиләм. Бу, ајрыча бир мөвзудур. Чүнки биз азәрбајчанлыларын јашадыглары рајонларда, кәндләрдә олдуг. Чох шејләр көрдүк. Хатырлатмаг истәдијим нәдир? Бизимлә кедәнләрин һамысы гајытмышды. Филолокија елмләри доктору, профессор Камал Абдуллајевлә мән галмышдыг. Мәгсәдимиз о иди ки, һадисәләри өз көзүмүзлә көрәк. Ахы, бир көрмәк мин ешитмәкдән јахшыдыр. Ијулун 13-ү иди. Ермәнистан ССР Али Советинин ичласында Дағлыг Гарабағ мәсәләсинә бахылырды. Сәһәрдән бүтүн шәһәр Јереванын Театр мејданына ахышырды. Биз исә тәјјарә илә Бакыја учмалыјдыг. Билет алмаг вә учмаг үчүн тәјјарә мејданына кетмәлијдик. Ермәнистан ССР Назирләр Советинин бизә тәһким етдији машын кәлиб чыхмады. Һәјәчанымызы вә чыхылмаз вәзијјәтдә олдуғумузу көрән меһманхана ишчиләриндән бири өз шәхси машыны илә бизи нүмајишчиләрин ичәрисиндән кечириб, тәјјарә мејданына кәтирди. Тәмәннасыз вә һәтта, дејим ки, рисг илә. Ајрыларкән узун илләрин достлары кими гучаглашдыг. Бир-биримизә үнван вә телефон нөмрәләри вердик. Бу инсани мүнасибәт мәндә олан белә бир гәнаәти даһа да күчләндирди ки, екстремистләрин, аравурушдуранларын, сују буландыранларын бүтүн чәһдләринә бахмајараг, ермәни халгынын садә адамларында бизә гаршы мәһәббәт вә достлуг һиссләри, бәркдә бир-биринин көмәјинә чатмаг вәрдиши галмагдадыр, јашамагдадыр.

—Бугүнкү кәнчләр өз тәшкилатларына — комсомола, бир аз сәрт десәк, аз инанырлар. Онлар һаглыдырлармы?

—Һәм һаглыдырлар, һәм дә јох. Һаглыдырлар, она көрә ки, бүрократик иш үсулу, шпаргалка васитәсилә ишләмәк, јаланчы пафос, шуарчылыг, арзуну һәгигәт кими гәләмә вермәк, формализм, кәнчләри дүшүндүрән проблемләрдән јан кечмәк — бүтүн бунлар комсомол тәшкилатларыны кәнчләрин кениш күтләсиндән мә'нәви вә сијаси чәһәтдән, һәтта тәшкилати чәһәтдән нисбәтән ајырмышдыр. Һаглы дејилләр она көрә ки, әкәр республика комсомолуну чанлы бир организмә бәнзәтсәк, дејә биләрик ки, о, чидди хәстәләнмишдир, мәсәлән, **бүрократизм хәстәлијинә** тутулмушдур. Мәкәр хәстәдән үз дөндәрәрләр, јохса ону мүаличә едиб сағалтмаг гајғысына галарлар? Ахы, инди бунун үчүн һәм шәраит, һәм дә имкан вар. Кимдир мане олан? Әл-әлә вериб комсомолу нүфузлу, гүдрәтли, иш көрән, сөзү кечән, гајғы көстәрән мүбариз тәшкилата чевирмәк олар вә инанырам ки, белә дә олачагдыр. Башга јол, башга сечәнәк јохдур.

Нәтичәдә белә бир кәламы јада салмаг истәјирәм: Тарих бә'зән халгын үзүнә дик бахыр. Онун гаршысына чох бөјүк проблемләр гојур. Халгы имтаһана чәкир вә јохлајыр ки, бир халг кими кәләчәкдә галмаға, јашамаға гадирдир, ја јох? Мән кәнчләрә бу мәсәлә үзәриндә дүшүнмәји мәсләһәт көрүрәм.

Мүсаһибәни апарды:
Һ. ХУДАЈӘТ.

«КҮЛҮСТАН»ЫН БЕЈНӘЛХАЛГ ӘЛАГӘЛӘРИ

Бакынын «Күлүстан» сарајынын уста ашпазлары вә ганнадычылары Мачарыстан пајтахтынын ән мәнзәрәли јериндә, Келлерт дағында једди күн гонаг-гара гәбул етмишләр. Бурада дүнјанын ән јахшы меһманханаларындан сајылан «Келлерт» меһманханасынын ресторанында Азәрбајчан мәтбәхи күнләри бөјүк мүвәффәгијјәтлә кечмишдир. «Келлерт» меһманханасы ресторанына кәләнләри тәкчә республикамызын ичтимаи нашә усталары дејил, һабелә «Күлүстан» варјетесинин артистләри саламлајырдылар. Онлар «Наз еләмә», «Гајтағы», «Чобанлар рәгси» вә башга хореографија композисијаларыны мүвәффәгијјәтлә нүмајиш етдирмишләр. Чамааты хүсусилә вәчдә кәтирән бу олмушдур ки, һәмин мүасир рәгсләр фолклор әсасында гурулмушдур.

Будапешт гәзетләри гејд едирдиләр ки, «азәрбајчанлы гонаглар чох гонагпәрвәр ев саһибләри олдугларыны көстәрмишләр». Онлар муштәриләрә нәинки ијирми адда исти хөрәк вә чүрбәчүр гәлјаналтылар тәклиф етмиш, һабелә меһманхана нәздиндәки кафедә әсл Азәрбајчан чајханасы ачмышлар. Муштәриләр бурада әтирли чај ичмишләр.

Мачарыстан телевизијасы Азәрбајчан мәтбәхи хөрәкләринин дегустасијасы кечәси һаггында «Келлерт» меһманханасындан хүсуси верилиш көстәрмишдир. Кечәдә иштирак едән мүтәхәссисләр милли хөрәкләримизә јүксәк гијмәт вермишләр. Уста ашпазлар, консерт програмлары мүбадиләси һаггында, милли мәтбәхләр күнләринин кечирилмәси һаггында апарычы ресторан, меһманхана вә турист фирмаларыны тәмсил едән Будапештин мүхтәлиф ичтимаи нашә мүәссисәләриндән алынмыш чохлу тәклиф дә буна сүбутдур.

«Күлүстан» сарајынын директору К. Гурбанов Азәринформун мүхбиринә демишдир:

— Биз Будапештин мәшһур «Максим» рестораны илә бәдии програмлар мүбадиләси һаггында бағлашма имзаламышыг. Кәлән ил јајын әввәлләриндә бакылы артистләр Будапештдә чыхыш едәчәкләр. Биз исә мәшһур «Максим» ресторанынын мусиги коллективини гәбул едәчәјик. Будапештин үчүнчү рајонунун инзибати рәһбәрлијиндән орада Азәрбајчан мәтбәхинин фирма рестораныны ачмаг барәсиндә чох мараглы тәклиф дә алынмышдыр.

Беләликлә, тәсәррүфат механизминин ислаһаты бүтүн мүәссисәләрә тәкчә өз республикасында вә ја өлкәсиндә дејил, һабелә харичдә шәрикләр ахтарыб тапмаг имканы верир.

С. КРАСНОВА.

ДОСТ ӨЛКӘНИН ТӘЛӘБӘЛӘРИ

Москва Автомобил-Јол Институтунун аудиторијаларында артыг 20 илдән чохдур ки, Вјетнам Сосиалист Республикасынын халг тәсәррүфаты үчүн ихтисаслы кадрлар һазырланыр. ВСР-дән кәлмиш кәнчләр бурада пешә өјрәнмәклә јанашы, һәм дә рус дили илә бағлы биликләрини тәкмилләшдирир, өзләринә јени-јени достлар тапырлар.

Тәсадүфи дејил ки, институтун коллективи бу јахынларда ВСР-ин «Достлуг» ордени илә тәлтиф едилмишдир. Шәкилдә: рус дили кафедрасынын мүәллими Ирина Макурина вјетнамлы тәләбәләр Ле Ван Дин вә Нгуен Фи Лан илә бирликдә.

Фото Д. Соколовундур. (СИТА).

АКТУАЛ МҮСАҺИБӘ

ЕСТЕТИК ТӘРБИЈӘ

ОНА НӘ ВАХТДАН БАШЛАМАГ ЛАЗЫМДЫР?

ВӘ ЈАХУД, М. МАГОМАЈЕВ АДЫНА АЗӘРБАЈЧАН ДӨВЛӘТ ФИЛАРМОНИЈАСЫНДА БАКЫ ШӘҺӘР ҮМУМТӘҺСИЛ МӘКТӘБЛӘРИНИН АШАҒЫ СИНИФ ШАКИРДЛӘРИ ҮЧҮН КОНСЕРТ-ТАМАШАЛАР НЕЧӘ КЕЧИР?

ФИЛАРМОНИЈАНЫН ДИРЕКТОРУ ВӘ БӘДИИ РӘҺБӘРИ **ПОЛАД БҮЛБҮЛОҒЛУ** ИЛӘ МҮСАҺИБӘ

— Сөһбәтимизин мәғзи кениш охучу күтләсинә бәри башдан мүәјјән олсун дејә, белә бир суалдан башлајаг: ушаглар үчүн консерт-тамашалар тәшкил етмәкдә мәгсәд нәдир?

— Мәгсәд бирдир: ушаглары кичик јашларындан естетик руһда тәрбијә етмәк, онларда Азәрбајчан мусигисинә, Азәрбајчан рәгсинә, үмумијјәтлә, Азәрбајчан мәдәнијјәтинә индидән һәвәс, рәғбәт вә мәһәббәт ашыламаг!

Әввәлләр дә филармонијада буна бәнзәр тәдбирләр кечирилирди. Лакин онлар сырф консерт-мүһазирә чәрчивәсиндә апарылдығындан, көзләнилән нәтичәни вермәјиб. Одур ки, кечән илдән башлајараг, кичик јашлы шакирдләр үчүн кечирдијимиз тәдбирләрин истигамәтини дәјишмишик; еләмишик консерт-тамаша.

— Фәрги нәдәдир ки?

— Кәлин, е'тираф едәк ки, 7—8, 9—10 јашлы ушагларда мусиги савады һәлә јох сәвијјәсиндәдир. Одур ки, онлары бир јерә јығыб гаршыларында консерт вермәјин вә ја мусигијә даир узун-узады мүһазирәләр сөјләмәјин нә әһәмијјәти ола биләр ки? Консерт-тамаша исә тамам башга руһда тәшкил едилир. Бурада маһны да олур, рәгс дә, кичик сәһнәчикләр дә, һәтта мүһазирәләр дә. Лакин бу мүһазирәләр әввәлкиләрдән хејли фәргләнир. Мүһазирәчиләр өз сөһбәтләри илә ушаглары гәтијјән јормурлар, онлара сәһнәдә чалынан мусигинин, ојнанылан рәгсин, көстәрилән сәһнәчијин маһијјәтини ушаг дили илә баша салырлар. Бә'зән исә сәһнәдәки ифачылары, мүһазирәчиләри ушагларын өзләри әвәз едирләр. Бүтүн бунларын нәтичәсиндә дә кичик јашлы оғлан вә гызлар консерт-тамашалардан тәкчә зөвг јох, һәм дә мусигијә даир мә'лумат, билик алырлар.

— Бәс, белә мараглы консерт-тамашалар кифајәт гәдәр тамашачы топлаја билирми?

— Һә, әсас мәсәлә дә елә бундадыр. Ачығыны дејим ки, сизи сөһбәтә елә бунун үчүн дә'вәт етмишәм. Тамашачы сарыдан корлуг чәкирик. Өзү дә там анлашылмазлыг үзүндән.

Өлкәнин әксәр (бәлкә дә бүтүн) филармонијаларындакы кими, биз дә орта мәктәбләрин ашағы синиф шакирдләри үчүн консерт-тамашалары абонемент системи үзрә кечиририк. Биринчи вә икинчи, үчүнчү вә дөрдүнчү синиф шакирдләри үчүн ајрыча консерт-тамашалар тәшкил едирик вә онлары бир абонементдә бирләшдиририк. Һәр абонемент 6 консерт-тамашадан ибарәтдир. Консерт-тамашалар дәрс илинин әввәлиндән ахырынадәк мүнтәзәм сурәтдә, шакирдләр үчүн мүнасиб вахтда, шәнбә, јахуд базар күнләриндә кечирилир. Бир консерт-тамашанын гијмәти 50 гәпикдир; алтысынын — јә'ни бир абонементин гијмәти исә 3 манат. Бәс, онлар нечә сатылыр? Абонементләри ашағы синиф шакирдләринә пајламаг үчүн ајры-ајры мәктәбләрә, халг маариф шө'бәләринә веририк. Онлар исә бир гајда олараг, мүхтәлиф бәһанәләр кәтирир вә бу хејирхаһ ишә баш гошмурлар. Һәтта белә күман едәнләр вар ки, гуја биз филармонијанын бүдчәсини артырмаг, планыны долдурмаг үчүн шакирдләрдән истифадә едирик. Ахы, бир консерт-тамаша үчүн билети 50 гәпикдән сатмагдансa, һәр һансы бир мүғәннинин консертини тәшкил едиб билетин бирини 3—5 манатдан сата биләрик; бунунла да планымыз долар. Мәкәр мәсәлә планда, пулдадырмы? Гәтијјән! Мәсәлә, тәкрар едирәм, ушагларын мусиги тәрбијәсиндәдир. Јох, биз өз хејримиз үчүн дејил, ушагларын хејри үчүн чалышырыг!

Башга бир груп исә мәсәләни белә гојур ки, ушаглара ријазијјат, әдәбијјат лазымдыр, мусиги јох. Әлбәттә, ушаглара мүхтәлиф фәнләр лазымдыр. Амма, кәлин, нәзәрә алаг ки, бу фәнләр орта мәктәбләрдә әмәлли-башлы тәдрис олунур. Мусиги фәнни исә пис тәдрис вә тәблиғ олунур. Мусигијә икинчи, үчүнчү дәрәчәли фәнн кими бахылыр.

...Сонра да дејирик ки, Азәрбајчанда халг маһныларынын, халг мусигисинин тәблиғи саһәсиндә апарылан иш гәнаәтбәхш сәвијјәдә дејил. Нечә олсун?! Мусигинин тәблиғинә нә вахтдан башламаг лазымдыр? Әлбәттә, ушаглыгдан!

Бу јахынларда республика мигјаслы бир тәдбирдә идим. (Адыны чәкмәјәчәјәм). Бурада тамашачылар әсл Азәрбајчан маһныларынын фәргинә вармајыб, диринкәләрә даһа үрәкдән әл чалырдылар. Јох, мәгсәдим зөвгләр барәсиндә полемика ачмаг дејил. Онлар мүхтәлиф олур. Амма һәр һалда, һәмин тәдбирә топланмыш бу чаванларда мусиги тәрбијәси, мусиги зөвгү ушаглыгдан ашылансајды, онлар јәгин ки, әсл мусигинин нә олдуғуну инди дәрк едәрдиләр.

— Сөһбәтинииздән белә гәнаәтә кәлмәк олармы ки, ушагларда мусиги зөвгүнүн ашыланмасы үчүн филармонија әлиндән кәләни едир, әлагәдар шәхсләр вә тәшкилатлар — мәктәбләр, халг маариф шө'бәләри, маариф назирлији... исә бу ишә биканә мүнасибәт бәсләјир?

— Нијә, филармонијанын өзүнүн дә бу саһәдә проблемләри аз дејил. Материал базасынын кәм-кәсири үзүндән ушаглар үчүн консерт-тамашалары лазыми сәвијјәдә тәшкил едә билмирик. Мәсәлән, кичик сәһнәчикләр үчүн әлбәсәләр (реквизит) тапмырыг. Јери кәлмишкән гејд едим ки, Азәрбајчан филармонијасы реквизитлә тәчһизат сарыдан өлкәдә ахырынчы јерләрдән бирини тутур. Бу барәдә чидди дүшүнмәк лазымдыр. Гәрибәдир, бу бојда республиканын пајтахтында, бу гәдәр театры олан бир шәһәрдә реквизит дөнүб дефиситә. Дүздүр, чәмиси бир реквизит кирајә бүросу вар. Орада исә нә гәдәр ешәләнсән дә, лазым олан бир шеј тапа билмәзсән. Анчаг бүтүн бу чәтинликләрә бахмајараг, режиссорларымыз консерт-тамашаларын уғурлу кечмәси үчүн әлләриндән кәләни едирләр. Кәнч режиссор Фикрәт Мусајевин адыны хүсусилә гејд едәрдим. Ишин әсас ағырлығы елә онун үзәринә дүшүр.

Конкрет мисаллара кечәк. Үчүнчү-дөрдүнчү синиф шакирдләри үчүн тәшкил етдијимиз биринчи консерт-тамаша, е'тираф едим ки, көзләнилән нәтичәни вермәди. Өзү дә бизим күнаһымыз үзүндән јох! «Түкәнмәз мусиги хәзинәси—муғам» адланан бу консерт-тамашада чалғычылар муғам ифа едир, мүһазирәчиләр онун һәр нөвү һаггында ушаглара садә дилдә мә'лумат верирдиләр. Лакин бүтүн сә'јләрә бахмајараг, шакирдләрин диггәтини сәһнәјә јөнәлдә билмирдик. ахырда валидејнләрдән бири дөзмәјиб ајаға галхды: —«Ај балам, алты-једди јашлы ушаг һардан билсин муғам нәдир; ојнаг бир һава чалын, һәзз алсынлар»—деди. Чашыб галдыг. Һеч демә, һансыса «үзү ағ олмуш» маариф шө'бәси үчүнчү вә дөрдүнчү синиф шакирдләри үчүн нәзәрдә тутулмуш абонементи биринчи-икинчи синиф шакирдләринә сатыб...

Белә һалларла аз үзләшмирик. Һәтта елә вахтлар олур ки, мәктәбләр бизи «башдан еләмәк» үчүн абонементләри алырлар, амма кәлмирләр. Мәсәләнин икинчи тәрәфи дә вар. Бајаг һаггында данышдығым валидејнин сөзләрини бир даһа хатырлатмаг истәјирәм: «Алты-једди јашлы ушаг һардан билсин муғам нәдир...». Бу сөзләр нечә гәлби ағрытмасын? Мәкәр азәрбајчанлы баласы лап елә бәләкдә икән муғам үстә бөјүмәли дејилми?!.

Амма бу о демәк дејил ки, консерт-тамашаларымызын һамысы белә сөнүк кечир. Јох! Биринчидән башга, галаны чох бөјүк рәғбәтлә гаршыланыб. Һәтта, валидејнләр, мүәллимләр хаһиш едибләр ки, индичә бахдыглары консерт-тамашаны бир дә тәкрар едәк...

— Нәһајәт, сонунчу суал: кичик јашлы тамашачылара сөзүнүз?

— Онлара консерт-тамашалардан биринин аннотасијасы илә мүрачиәт етмәк истәјирәм: «Әзиз ушаглар! Әсән күләјин выјылтысында, ахан чајын шырылтысында, учан гушларын чәһ-чәһиндә мусиги ешитмәји бачарырсынызмы? Елә исә, филармонијаја кәлин. Бурада һисс едәрсиниз ки, тәбиәтин өзү—елә мусиги демәкдир!».

— Мараглы сөһбәт үчүн чох сағ олун!

Мүсаһибәни апарды: Азәр ӘҺМӘДОВ.

ҺӘРБИ ХИДМӘТИН АСТАНАСЫНДА

ВӘТӘНИН КЕШИЈИНӘ

Кәнчләрин һәрби хидмәтә пајыз чағырышынын гызғын чағыдыр. Бу мүһүм кампанија республикамызда нечә кечир, әввәлки чағырышлардан һансы сәчијјәви хүсусијјәтләри илә фәргләнир? Бу ишдә мөвчуд олан проблемләр нечә һәлл олунур? Азәринформун мүхбири Ш. ӘЛИЈЕВ Азәрбајчан ССР Һәрби Комиссарлығынын шө'бә рәиси, республика топланыш мәнтәгәсинин рәиси подполковник Ајдын ҺӘСӘНОВ илә көрүшмүш, охучулары марагландыран һәмин суаллара чаваб вермәјин хаһиш етмишдир. О демишдир:

— Һәјатымызда кедән бөјүк ингилаби дәјишикликләр кәнчләрин Совет Ордусу вә Һәрби Дәниз Донанмасы сыраларында хидмәтә һазырланмасы ишини дә јенидән гурмағы тәләб едир. Азәрбајчан ССР Һәрби Комиссарлығы истәр республикада, истәрсә дә өлкәнин башга рекионларында топланмыш мүсбәт тәчрүбәдән, өзүнү доғрултмуш мүтәрәгги иш формаларындан истифадә едәрәк, чағырышчыларын вә чағырыш јашлы кәнчләрин орду вә донанма сыраларында хидмәтә һазырланмасына диггәти күчләндирмишдир. Бу пајыз күнләриндә республикамыздан јүзләрлә кәнч Вәтән гаршысында мүгәддәс борчуну јеринә јетирмәјә јола дүшүр. Мәрасими хош хатирәјә чевирмәк үчүн Совет Иттифагы Гәһрәманларыны, партија вә мүһарибә ветеранларыны, Әфганыстан торпағында бејнәлмиләл борчуну јеринә јетирмиш кәнчләри, габагчыл әмәк адамларыны, мүхтәлиф әзфәалијјәт коллективләрини тәдбирләрә дә'вәт едирик. Фәрәһли һалдыр ки, орду сыраларына јола дүшән кәнчләрин физики сағламлығы, рус дилини јахшы билмәси, идман дәрәчәләринә малик олмасы, әмәк коллективләриндә мәтинлик мәктәби кечмәси инди һәрби комиссарлыгларын, комсомол тәшкилатларынын, мәктәбләрин ибтидаи һәрби һазырлыг мүәллимләринин хүсуси диггәт јетирдикләри мәсәләләрдир.

Бу иш Бакынын Низами, 26 Бакы комиссары, Кировабадын Кәнчә рајонларында, һабелә Пушкин рајонунда јахшы тәшкил едилмишдир.

Бу ил Бинәдә 700 јерлик салонун истифадәјә верилмәси илә чағырышчыларын бош вахтларыны мә'налы кечирмәк имканы јаранмышдыр.

Фүрсәтдән истифадә едиб, рајонларын һәрби комиссарлыглары јанында јарадылмыш «Әскәр аналары» шурасынын јахшы ишини дә гејд етмәк истәјирәм.

Сон вахтлар мәтбуатда республика топланыш мәнтәгәсиндәки нөгсанлар барәдә чох сөһбәт кедир. Ән әввәл, бурада хидмәти сөз-сөһбәтә сәбәб олмуш милис ишчиләрини һәрби комиссарлығын нүмајәндәләри илә әвәз етмишик. Әразидәки нашә вә тичарәт објектләринин 7 ишчиси вәзифәсиндән азад едилмишдир. Чағырышчылара хидмәт көстәрән бәрбәрхананын иши јарытмаз һесаб едилмишдир. Әһалинин әризә вә шикајәтләри илә әлагәдар гәбул саатлары јарадылмышдыр.

Бүтүн бунларла бәрабәр, е'тираф етмәлијик ки, кәнчләрин орду вә донанма сыраларында хидмәтә һазырланмасы вә јола салынмасы һеч дә идеал сәвијјәдә дејилдир. Бә'зи рајонларда чағырышчыларын һазырлығына лазыми дәрәчәдә диггәт јетирилмир, кәнчләрин рус дилинә мүкәммәл јијәләнмәси намина кифајәт гәдәр иш көрүлмүр. Бу да һәрби һиссә нүмајәндәләринин бә'зи чағырышчылары командаја көтүрмәкдән имтина етмәсинә кәтириб чыхарыр, мәнтәгәдә ишләрин үмуми аһәнкинә мәнфи тә'сир көстәрир.

Бунунла бәрабәр, адамларын әһвал-руһијјәсинә мәнфи тә'сир едән елә амилләр дә вар ки, онлары арадан галдырмаг һәрби комиссарлыглардан асылы дејил. Мәсәлән, Дөвләт Аграр-Сәнаје Комитәси топланыш мәнтәгәси үчүн јатагхананын тикинтисини һәлә дә ләнкидир. Индијә гәдәр мәнтәгә гыздырылмыр. Киров рајону тәшкилатларынын лагејдлији үзүндән мәнтәгәјә асфалт дөшәнмәмишдир.

Рига «Радиотехника» Истеһсал Бирлији «МЛ-6302» моделли јени магнитола истеһсалыны даһа да кенишләндирир. Индијәдәк 4 мин әдәддән чох белә магнитола сатыша көндәрилмишдир. Јени модел әввәлкиләрә нисбәтән һәчмчә ики дәфә, чәкичә 3 дәфә аздыр. Шәкилдә: бирлијин ишчиси Валентина Мазурова јени магнитоланы нүмајиш етдирир.

Тәләбә аиләси һәјатда олдуғу кими мәишәтдә дә чәтинликләрлә үзләшир. Н. Бауман адына Москва Али Техники Мәктәбинин тәләбәләри Јулија вә Јура Шелестләр дә аиләли тәләбәләр үчүн олан јатагханада јашајырлар. Будур, Јулија евә гајыдыб. О, инди дәрсдә олан кәнч валидејнләрин дә ушаглары илә мәшғул олур.

СИТА-нын фотохроникасы.

ЧӘКИШМӘ

Мөвчуд тә'лимата көрә декан тә'јин олунмур, факүлтәнин кениш елми шурасынын ичласында кизли сәсвермә јолу илә сечилир. Көстәрилән намизәдләрдән һансы даһа чох сәс топласа, декан күрсүсүндә дә о әјләшир. Бәс, Һ. Зәрдаби адына Кировабад Дөвләт Педагожи Институтунун досенти Аббас Һәсәнову наразы салан нәдир?

Биолокија-педагокика вә психолокија (мәктәбәгәдәр) факүлтәсинә декан сечкисинин кечирилмәси һаггында ректор бу ил сентјабрын 8-дә әмр вермиш вә сечки һәмин ајын 28-нә тә'јин олунмушду (декан сечиләнәдәк бу вәзифәнин ичтимаи әсасларла ичрасы А. Һәсәнова тапшырылмышды). Декан вәзифәсинә сечилмәк үчүн ботаника кафедрасынын досентләри А. Һәсәнов вә З. Гулијевин намизәдлији көстәрилмишди. Факүлтәнин кениш елми шурасынын ичласында исә кизли сәсвермә заманы З. Гулијев даһа чох сәс топлајараг, декан сечилмишдир. Наразылығын көкү дә бурадан башлајыр.

Онларын һәр икисинин биографијасыны факүлтәнин коллективи јахшы билир, шәхси кејфијјәтләринә бәләддирләр. Икиси дә биолокија елмләри намизәдидир. Биринчисинин 20 иллик досентлик стажы вар. Педагожи институтун биолокија факүлтәсини фәргләнмә диплому илә битириб. Мүсабигә јолу илә али мәктәбә ишә гәбул олунуб. Коммунистдир. Икинчиси чәми ики илдир досент ишләјир. Педагожи тәһсили јохдур. Азәрбајчан Кәнд Тәсәррүфаты Институтуну гијаби јолла битириб. Ихтисасча агрономдур. Бир мүддәт Һ. Зәрдаби адына КДПИ-дә ректор көмәкчиси ишләјиб, лаборант, баш мүәллим вәзифәләриндә чалышыб. Битәрәфдир...

Буна көрә дә А. Һәсәнов белә фәрз едир ки, З. Гулијевин декан ишләмәјә һаггы чатмыр.

Шикајәтчи өз рәгибинә һимајәдарлыг едилдијинә ишарә вурараг буну да јазыр ки, **«...декан сечилмиш Заһид Гулијев факүлтә елми шурасынын катиби иди (сәдр мүвәггәти деканлыг дөврүндә А. Һәсәновун өзү олмушдур — ред.), ректор бүтүн мәсәләләрин һазырланмасыны мәһз она һәвалә етмишди. Она көрә дә З. Гулијев шура үзвләринә бу вә ја башга мә'нада тә'сир көстәрмәк үчүн имкан тапмышдыр».**

Мәктуб мүәллифи даһа сонра сорушур: **«Јени јарадылмыш «гондарма факүлтә»дә (бу ифадәни јадда сахлајын—ред.) биолокија дәрсләри кәсиләндән сонра декан З. Гулијев нәдән дәрс дејәчәк?».**

...Биолокија-педагокика вә психолокија (мәктәбәгәдәр) факүлтәси кечмиш биолокија факүлтәсинин базасы әсасында бу дәрс илиндә јарадылмышдыр. Бәс, республикамызда педагожи кадрларын сыхлығы јарандығы бир вахтда бу чүр јени факүлтәнин јарадылмасы мәгсәдәујғундурму?

Ишин ичиндә оланлар биолокија факүлтәсинә тәләбә гәбулунун мәһз педагожи кадрларын сыхлығыны арадан галдырмаға көмәк мәгсәдилә дајандырылдығындан хәбәрдардырлар. Амма факүлтәнин ләғви тә'сирсиз өтүшмүр. Мүәллимләрин дәрс јүкү азалмыш вә јахын кәләчәкдә штатларын ихтисар олуначағы горхусу јаранмышдыр. Индики нараһатчылыға башлыча сәбәб дә бир-ики илдән сонра мүәллимләрин дәрслә нечә тә'мин олунмасы мәсәләсидир. Узун көтүр-гојдан сонра куја проблемдән чыхыш јолу тапылыб: јени јарадылмыш педагокика вә психолокија (мәктәбәгәдәр) ихтисасы (бу ихтисас үзрә һазырда күндүз шө'бәсиндә 46 нәфәр охујур) биолокија ихтисасы илә бирләшдириләрәк тәзә факүлтә тәшкил олунмушдур. Чүнки һәр икисинин ајрылыгда фәалијјәт көстәрмәси мүмкүн дејил (әјани шө'бәдә охујан тәләбәләрин сајы 100-дән аз олдугда буна ичазә верилмир).

Институтун ректору, досент Г. Гурбанов буну онунла изаһ едир ки, мәгсәд зәнкин ән'әнәләри олан кечмиш биолокија факүлтәсини јашатмагдыр. «Бәлкә кәләчәкдә биолокија ихтисасына тәләбә гәбулуна ичазә вердиләр». Амма мөвчуд вәзијјәт бу «узагкөрәнлијә» әсас вермир. Чүнки һазырда биолокија ихтисасы үзрә тәһсил аланлар III—IV курсдадырлар. (әјани шө'бәдә 88 нәфәр, гијаби шө'бәдә 218 нәфәр). Демәли, ики илдән сонра јени јарадылмыш факүлтәдә бә'зи дәрсләр тамамилә кәсиләчәк. Јенидән бу ихтисаса тәләбә гәбулунун олачағыны сөјләмәк исә чәтиндир. Мәгсәд јалныз кечмиш биолокија факүлтәсинин тәәссүбүнү чәкмәкдирсә, башга јол вар: факүлтә ја ичтимаи әсасларла фәалијјәт көстәрә биләр, јахуд бу ихтисасы институтдакы даһа ујғун факүлтә илә, дејәк ки, ријазијјат (әлавә физика) вә ҮТФ-лә бирләшдирмәк олар. Әкәр бу ихтисас үзрә гәбула ичазә верилсә, онда факүлтә јенидән дирчәләр, бунунла да нараһатчылыглара сон гојулар.

Педагокика вә психолокија (мәктәбәгәдәр) ихтисасынын исә ибтидаи тәһсилин методикасы факүлтәси илә бирләшдирилмәси мүмкүндүр. Ихтисаслар бир-бири илә ујғун кәлир, үстәлик педагокика вә психолокија кафедралары һәмин факүлтәнин нәздиндәдир. Одур ки, ортаја һаглы бир суал чыхыр: белә имканлар ола-ола јени факүлтәнин јарадылмасы нијјәтини «кечмиш ән'әнәјә сәдагәт»лә пәрдәләмәк дүзкүндүрмү? Биз бу суала чаваб вермәк фикриндән узағыг. Лакин кәлдијимиз гәнаәт беләдир ки, ишин тәшкили әввәлдән башга мәчраја јөнәлдилиб. Лап елә бу күн деканлыг иддиасында олан А. Һәсәновун өзү тәрәфиндән диггәтсизлијә јол верилмишдир. Декан вәзифәсини ичра едән адам кими факүлтәдә кениш елми шура онун иштиракы илә јарадылмышдыр. Шүбһәсиз, бу күн «гондарма факүлтә» адландырдығы факүлтәнин һеч бир һүгуги әсасы олмадығыны билмәмиш дејилди. Лакин мәсәләнин үстүнү вурмамышдыр, чүнки өзүнүн декан сечилмәјә марағы варды.

Әкәр мәсәләјә мәнтиглә јанашсаг, онда декан вәзифәсинә намизәдләрин көстәрилмәсиндәки мәһдудлуғу да сезмәк мүмкүндүр. Ахы, факүлтә биолокија-педагокика вә психолокија (мәктәбәгәдәр) адланыр. (Биолокија ихтисасынын кәләчәјини јухарыда дедик). Демәли, факүлтәнин тәләбәләри педагокика вә психолокијадан дөвләт имтаһаны верәчәкләр. Ихтисас кафедралары онлардыр. Она көрә дә деканлыға һәмин кафедраларын нүмајәндәләриндән дә намизәд көстәрилмәли иди. Дејә биләрләр ки, һәмин кафедралар башга факүлтәнин нәздиндәдир, ганунла орадан намизәд дүшмүр. Разыјыг. Бәс, факүлтә һәмин ихтисаслар үзрә кадр һазырлајырса? Дикәр тәрәфдән, педагожи али мәктәбләрдә педагокика вә психолокија һәм дә үмум-институт үзрә кафедра кими нәзәрдә тутулур. Демәли, јени факүлтәдә ихтисас кафедралары олмадығына көрә декан институтун елми шурасында сечилмәлијди.

Сөһбәт факүлтәнин елми шурасынын сәлаһијјәтинин кичилдилмәсиндән кетмир. Мәсәлә бурасындадыр ки, ихтисас кафедралары диггәтдән кәнарда галмышдыр. Бу да јерли-јерсиз деди-году јаратмышдыр. Факүлтәнин кениш елми шурасынын тәркибинә исә педагокика кафедрасынын јалныз бир нәфәр нүмајәндәси салынмышдыр. О да һәмин факүлтәдә дәрс дејир.

Декан сечкиси һаггында тә'лиматда көстәрилир ки, декан ихтисас кафедраларынын профессорларындан вә даһа чох тәчрүбәси олан досентләрдән сечилир. Амма З. Гулијевин јухарыда дедијимиз кими, досент вәзифәсини дашыдығы чәми ики илдир. Доғрудур, сечки заманы бу факт шура үзвләринин вә ректорун нәзәринә чатдырылыб. Лакин көстәрилән ирад нәзәрә алынмајыб. Сечкидә З. Гулијевин ихтисасча агрономлуғу мәсәләсинә дә тохунулмушдур. Бу да «диггәтдән јајынмышдыр».

Биз елми шура үзвләринин әксәријјәти илә көрүшүб сөһбәт еләдик. Һәм А. Һәсәнов, һәм дә З. Гулијев һаггында фикирләр мүхтәлифдир. «Фикир ајрылығы» факүлтәнин кениш елми шурасынын декан сечкисинә һәср олунмуш ичласынын протоколунда да әкс олунмушдур. Һәр икисинин мүсбәт вә мәнфи чәһәтләрини дејирләр. Һәр биринин өз мөвгеји, һадисәләрә өз бахышы вар. Тәрәфкешләри дә ајры-ајры адамлардыр.

А. Һәсәнов әкәр декан сечилсәјди, кафедраларын елм очағына чеврилмәсини, сосиалист ганунчулуғуну даһа да мөһкәмләндирмәји, әмәк интизамыны јүксәк сәвијјәдә сахламағы гаршысына мәгсәд гојмушду.

З. Гулијев исә дејир: — Идеја-сијаси чәһәтдән јеткин мүтәхәссисләр һазырланмасына чалышачағам, факүлтәдә јүксәк интизам, сағлам психоложи иглим јарадачағам. Нәһајәт, кафедраларда елми-методик ишин сәвијјәсини јүксәлдәчәјәм...

Нәчиб мәгсәдләрдир. Лакин индики һалда биолокија-педагокика вә психолокија (мәктәбәгәдәр) факүлтәсиндәки ајрыфикирлилик, бу мәгсәдин гаршысында манеәдир.

Бәс, институтун ректору Г. Гурбановун мәсәләјә мүнасибәти нечәдир?

—Ачығы, мән Аббас мүәллимин декан сечилмәсини истәрдим,—ректор дејир. — Лакин бу сечкидир, нејләјә биләрәм? Лап дүзүнү истәјирсинизсә, мән башга бир нәфәрин декан олмасы арзусундајдым. Һәмин адам өз намизәдлијинин ирәли сүрүлмәсинә разылыг вермәди. Заһид Гулијевин декан сечилмәси дә тәсадүфи дејил. Көрүнүр, иш әввәлдән елә тәшкил олунуб ки, шура үзвләри сәсвермәдә Заһидин тәрәфини сахлајыблар. Мәнчә, бу, институтун јерли комитәсинин сәдри Адил Рүстәмовун ишидир. Нијәсини дә дејим. Бир нечә ил әввәл Адилин факүлтәјә декан сечилмәсинә Аббас мүәллим мане олмушду. О да бу дәфә әвәзини чыхыб. Ахы, о, һәм дә зоолокија кафедрасынын мүдиридир. **(һазырда А. Рүстәмов мүдир әвәзи ишләјир — ред.)** шура үзвләри арасында бу кафедранын үзвләри вар. Шура үзвләринә тә'сир мәсәләсинә кәлдикдә исә, кизләтмирәм, бу да олмушдур. Анчаг һәр ики намизәдә хәбәр чатдырдым ки, белә јарамаз, хүсусилә тәләбәләрә тә'сир педагожи етикаја тамам зиддир. Сонралар бүтүн бу сөз-сөһбәт јығышдырылды.

Бәлкә дә мәсәләни ачыб-ағартмаздыг. Лакин һәм бу күн «гондарма факүлтә»јә декан сечкисинин дүзкүн сечилмәдијини сөјләјән А. Һәсәновла, һәм дә декан З. Гулијевлә сөһбәтдән сонра мәсәләнин бә'зи инчәликләрини ашкарламағы лазым билдик. Әввәла, онларын һәр икисинин бир кејфијјәти барәдә: һәр бири һагг-наһаг јалныз өзүнүн гәләбәси һаггында дүшүнүр. Објективлијә кәләндә исә «ишин ичиндә башгасынын әли» олдуғуну сөјләјирләр. Бу мәсәләдә дә белә олмушдур: бири декан сечкисинин јенидән кечирилмәсини, дикәри мәсәләни ачыб-ағартмамағы хаһиш едир(?).

Бәс, һаглы һансыдыр?

Әслиндә һеч бири. Мәсәләнин әдаләтли һәлли исә «гондарма факүлтә»нин ләғвиндән ибарәтдир. Јахуд, ихтисас кафедраларынын (педагокика вә психолокија) «ишә мүдахилә» етмәси шәрти илә әввәлки декан сечкисинин нәтичәсини ләғв едәрәк бу мәсәләјә институтун елми шурасында јенидән бахылмасы мәгсәдәујғундур. Башга јол тапылса лап јахшы. Индики һалда јени јарадылмыш факүлтәдә нормал ишдән сөһбәт кедә билмәз.

Бу мәсәләдән сөз ачмағымыза сәбәб вар: демократија шәраитиндә ишләмәјин һамымызын, о чүмләдән Һ. Зәрдаби адына КДПИ-дә дә өјрәнмәјә чидди еһтијач дујулур.

Бир нечә кәлмә дә институтун дикәр дәрдләри һаггында. Һамысы көһнә дәрдләрдир. Он илдир ки, институтун тәдрис ишләри үзрә проректору јохдур. Куја лајигли намизәд тапмаг чәтиндир. Арада бири тапылды, о да «ишдә чидди нөгсанлара јол вердијинә көрә» вәзифәсиндән азад олунду. Белә бир вәзијјәтдә институтун тәдриси ишиндәки чәтинликләрин сәбәбинин изаһына еһтијач јохдур. Мүәллимләрин дәрс бөлкүсүндә чидди ујғунсузлуг вар: 40 нәфәр мүәллим там штатда ишләмир.

Деди-году, наразылыг, тәрәфкешлик инди дә галыр. Јенә дә «адамы олмајанлара» мүнасибәт сојугдур. Мәсәлән, бәдән тәрбијәси вә идман кафедрасынын мүәллими Заһид Косајев сәккиз илә јахындыр ки, јарым штатда ишләјир. Онун madди еһтијач ичиндә олдуғуну да институтда һамы билир. Доғрудур, индијәдәк З. Косајевин там дәрс јүкү илә тә'минаты мүмкүн дејилди. Инди исә белә бир имкан вар. Амма институтда бош јери мүсабигә јолу илә тутмаг үчүн е'лан верилиб. Демәли, башга адамын ишә көтүрүлмәси нәзәрдә тутулур.

Әлбәтә, биз бу принсипин нә гәдәр әдаләтсиз олдуғуну шәрһ етмәјәчәјик. Лакин «күчлү-күчсүз јарышы»нын һәлә дә баша чатмадығына көрә нараһатыг.

Институтда көрүшүб сөһбәт еләдијимиз адамлар исә белә дејирләр: — Кечмиш ректор института о гәдәр зәрбәләр вуруб ки, онун нәтичәләринин ләғвинә индики ректорун күчү чатмаз. Чүнки кечмиш нөгсанларда онун өзүнүн дә пајы вар, һадисәләрин ичиндә олмушдур. Көһнә јараларын көзүнү гопартмаға чәсарәт дә еләмәз...

Доғруму дејирләр? Бәлкә дә! Амма биз гәти бир гәнаәтә кәлдик ки, јенидәнгурма бу тәһсил очағына јол тапмајыб.

Х. ҺӘСӘНЛИ.

«ШАИР ОЛАН ГӘМ ДӘ ЈЕЈИР...»

Бу күн гәзет вә журналлар, радио вә телевизија бизә индијәдәк көрүнмәмиш, мисли-бәрабәри олмајан, кеңбол мә'лумат верир. Бә'зән телевизорда мүхтәлиф каналларда ејни вахтда кедән верилишләрин һамысына бахмаг лазым кәлир... Бу информасија ахынындан кәнарда галмаг мүмкүн дејил, буну дәрк, онун ахары тәләб едир. Рекламсыз, фиансыз таныдығын, севдијин, гүдрәтинә, гәләминә, сәришкәсинә, исте'дадына инандығын инсанлары ахтармалы олурсан. Онлардан бири дә Сабир Рүстәмханлыдыр. Сабир јарадычылығы сәмимијјәт вә гејрәтдән јоғрулуб. О, сөзү илә әмәли бир-бирини тамамлајан сәнәткардыр.

«Кәнчлик» нәшријјатынын тәзликлә бурахдығы «Өмүр китабы» Сабирин доғма халгына јени әрмағаныдыр. Орижинал үслубда, јүксәк сәнәткарлыгла јазылмыш бу китаб јашындан, дәрәчәсиндән, мөвгејиндән асылы олмајараг торпағымызы вә өзүмүзү даһа јахшы танымаг үчүн хәзинә сандығы лазымдыр. Дикәр тәрәфдән, бу китаб торпағымызы, кимлијимизи танымаг, өјрәнмәк истәјән кејри милләтләрә дә лазымдыр.

Хејли вар, халглар елә бил јарыша кирибләр, һамы истәјир кечмиши даһа «гәдим олсун». Нәләр ела атылмыр: јени һөкмүр басдырыб сәрһәдләри долашыг салмаг, сонрадан јазылмыш дашлары басдырыб, лазым кәләндә «тапмаг», гәдим јазылара әлавәләр етмәк, мә'бәдләрдәки дини аидлији дәјишмәк, ишгаләләр позмаг, онлары өзүнүнкүләшдирмәк вә бунунла да дүнјаја мејдан охумаг, ән гәдим, ән мәдәни халг олдуғуну иддиа етмәк (күја ки, гәдимлик мәдәнилик(дир)), бәшәријјәти өзүнә борчлу билмәк, сәрвәт, әразисини вә торпаг иддиаларында олмаг. «Өмүр китабы» тарихи сахталашдыранлара, башгаларынын һесабына өз тарихләрини зәнкинләшдирмәјә чалышанлара, биз динч дурдуғумуз һалда еһтимаи-зөвгимизә дејәчәјәнләрә, дүнја ичтимаијјәти гаршысында бизи кәсиб салмаг истәјәнләрә тутарлы чавабдыр. Илләр боју бөјүдүлмүш өтәри һиссләрә гаршы: «Халглар атасы»на ситајиш етдик, сонраки дөврләрдә бизи ким даһа чох истәјир (башгаларыны јох, бизи), дејиб мәдһләрә гуршандыг. Еле сон иллирмизиндәки «тозтуфанлы» көтрәк. «Јени Иличин дөврүнү... Азәрбајчан халгына аталыг гајғысына көрә..., дејиб, республиканы шуаларда бәзәдик, сағлыглар дедик. «Трилокија»-лы мүзакирә елдик, «шеһрәт мүзејләри» јаратдыг, бир мүддәт дә гоншуларда галды, бирдән мәддаһлыгла зил өз түфк кечән олар. Бу күн мәтбуатда академимизин 9 чилдлик Азәрбајчан тарихи барәдә мүбаһисәләр кедир. Тәрәфләр бир-биринә күзәштә кетмирләр. Компромис фикир сөјләјирләр дә вар. «Өмүр китабы» бу мүбаһисәләрә гошулмур. Онун мүәллифинин өз фикри, өз мөвгеји вар.

«Бу јазы мәним мәһәббәт мәктубумдур, мәһәббәт мәктубуна ситат нә лазым?» — дејә мүәллиф јазыр.

Китабда азәрбајчанлыларын сојкөкү һаггында верилән мә'лумат, чыхарылан нәтичә охучуну разы салыр, инандырыр. Она көрә дә, «еһтијатлы һәрәкәт», «ајаг јери гојмаг» јеринә дүшмүр. Мүәллиф гәдим дүнјадан тутмуш бу күнә гәдәр Азәрбајчан һаггында олан мә'луматлары имкан дахилиндә әһатә едиб вә индијәдәк мүбаһисәләрә сәбәб олан (јенә дә мүбаһисә!) Азәрбајчан сөзүнүн етимолоҝијасы һаггында јазыр:

«Азәрбајчан сөзүнүн, садәчә оларағ азәри халгынын танрысы олан јер, азәриләрин итаәт, ситајиш, зијарәт етдији јер, јахуд азәриләрин јашадығы јер јозуму орада чыхыр. Бу кәз гәдиминдә бу ада бағлы олан вә елми тарихи дәлилләрә сөјкәнән јозуму гојуб, күја Азәрбајчан сөзүнүн Атропатенадан, Атурпатагендән башлајараг фарс, әрәб вә с. дилләрдә дәјишилә-дәјишилә кәлиб индики шәклә дүшдүјүнү иддиа етмәк вә белә бир фантастик чеврилишин чәми ики мин илик бир тарихин ајасында јазмаг агласығмаздыр. Бу, әрәб, фарс һекемонлуғу дөврүндән баш алыб кәдән бејнин зор-хошу онун-бунун гурдуғу бағлари, јер милли тәәссүбкешлији елми турбан вермәк истәјән чәфәнк чәһдлән башга бир шеј дејилдир».

Даһа сонра «Бизим үчүн азәрбајчанлыларын дә тарихән бурада јашамалары сојумузун тарих јаддашына сығмајан бир гәдимликдән баш алыб кәлмәсинин вә Азәрбајчан әразисиндә јашамыш бир халгын илк бешиклијиндән олмасы һеч бир шүбһә јери гојмур...» Һередота, Страбона, Ксенефонта, гәдим Шәрг, ермәни, Авропа алимләринә, мүасир тарихчиләрә истинад едән мүәллиф сонра јазыр: «Бу мәсәләләрлә бағлы совет алимләринин, Гәрби Авропа вә Шәрг тарихчиләринин бир-бирини тамамлајан, бә'зән дә бир-биринә зидд олан чохлу елми әсәрләрини варагламалы дә кәрдүм ки, сон вахтлар апарылан тәдгигатларын нәтичәләри азәрбајчанлыларын бу әразидә мәнд дашы олан халг вә ја гәбилә бирләшмәләри шәклиндә тарихин хатырлада билмәдији бир гәдимликдән тарих сурәт едир».

Азәрбајчанла бағлы нә варса, Сабир үчүн әзиздир, үлвидир: доғма халгы, онун кечмиши, бу күнү, сабаһы, сәнәти, торпағы, сују, дашы. Бу китабда сәтирарасы бир јолдаш вар: «дашына, торпағына гурбан олум, Вәтән». Тәкчә буму? Јох! Сабир һәм дә онун мүдафиәсинә галхыр, охучуну да буна сәсләјир. «Ушаг доғулмада она верилән илкин дәрс бу ола: сәнин борчун доғма торпағы горумагдыр...». Бир халгла бағлы јазыларын һамысыны охумаг, саф-чүрүк еләмәк бир нәфәрин, беш нәфәрин јох, јүзләрә, минләрә пешәкар алимин ишидир. Буна бахмајараг, Сабир бу чәтинлијә кирмишдир, арајыр, ахтарыр. Бу китаб илләр боју чәкилән зәһмәтин бәһрәсидир, мүәллифин һәјат програмыдыр. Китабда тарихимизә, инчәсәнәтимизә, бу күнүмүзә шәр аталар јерли-јериндә чаваб верилир. Рәсм миниатүрләримизин, халыларымызын, гәдим әлјазмаларымызын үмумиран, үмумшәрг, үмумәрәб ады илә Лондон, Парис, Ленинград музејләриндә нүмајиш етдирилмәси мүәллифи нараһат едир.

«Литературнаја газета»нын әмәкдашы Зори Балајанын «Очаг» китабы үзәриндә мүәллиф хүсусилә дајаныр: «Бејнәлхалг вәзијјәтин доғурдуғу индики кәркинликдә ССРИ халгларынын һеч бир дүшмән авантүрасына јол вермәјән бир шәкилдә даһа да сых бирләшмәсинин зәрурәтинин артдығы бир чағда «Очаг»ын нәшрини өлкәмизин јүрүтдүјү бөјүк сүлһсевәр сијасәтә зәрбәдән башга бир шеј һесаб етмәк мүмкүн дејил, чүнки бу китабын өлкәмизин кәнарларында һансы дүшмән гүввәләрин ирадәсинә, арзусуна хидмәт етдији бизә јахшы мә'лумдур вә онун совет нәшријјатында бурахылмасына инанмаг чох чәтиндир... «Дәниздән дәнизә Ермәнистан» идејасыны әсасландырмаг, ермәни халгыны гејри-ади бир халг һесаб едиб башга халглара гаршы гојмаг вә с. бу кими милләтчи һај-күјләр Ермәнистанда З. Балајана гәдәр дә чох олуб».

Академик Пиатровскинин Ермәнистан ССР ЕА Тарих Институтунун «Елми хәбәрләри»ндә дәрч етдирдији чавабын китабда верилмәси јеринә дүшүр. Охучу тарихбазларын, тәһрифчиләрин әлламәликләри илә мүфәссәл таныш олур. Ермәнистанда, Нахчыванда, Зәнкәзурда јашајан он минләрлә азәрбајчанлынын ганына баис олмуш, кәндләри, обалары, маһаллары ода галамыш, ингилабын вә Совет һөкумәтинин дүшмәни Андроник пашаны милли гәһрәман кими вермәк чәһди фактик материаллар әсасында ифша олунур.

Гәм, кәдәр, ағры долу бу сәтирләри сакит охумаг олмур. «Тәәссүф ки, Гарабағын дөшүндән сүд әмиб, Гарабағын чөрәјини јејиб, Гарабағын һавасы вә сују илә боја-баша чатандан сонра бу чөрәјә дөнүклүк еләјәнләр, көчүб кедәндән сонра узагдан-узаға Гарабаға даш атанлар... бизә, тарихимизә ләкә јаханлар да вар... Бизчә, ағлы олан һеч бир алим белә ујдурмаларла өз милләтинин үрәјинә кин тохуму сәпиб, јени нәслин бејнини гоншуја нифрәт зәһәри илә зәһәрләмәз».

Милли тәәссүбкешлик азарына тутулмуш академик Аганбекјанын Гарабағ һадисәләри әрәфәсиндәки бәјанаты инди гарышыглыг саланларын «дәјирманына су төкдү». Китабда охујуруг: «Бу иддиаларын сон аккорду академик Аганбекјанын Парисдә дашнак партијасынын төртөкүнтүләри илә сөһбәти олуб. О, ачыг јазыр ки, Гарабағын Ермәнистана гатылмасы барәдә тәклиф вериб».

Бир дәфә көрдүјүнү гавра-маг, онун маһијјәтинә нүфуз еләмәк һәр кәсин пајына дүшмүр. Бу да бир исте'даддыр, гисмәтдир, веркидир. Сабирин тәк бирчә дәфә көрдүјү јерләрдән вердији мә'луматын дәринлијинә, әһатәлијинә һејран галырсан. Өзбәкистан торпағы, гәдим Нахчыван, Дәмир гапы Дәрбәнд, Гарабағ, Шәки, Ширван, Түркијә, доғма Јардымлы... Бу китабы охујандан сонра көрдүјүн, һәтта доғулуб боја-баша чатдығын доғма јурду јенидән көрмәк, кәзмәк истәјирсән. Јох, бурада шиширдилмиш, бәр-бәзәк вурулмуш һеч нә јохдур. Садәчә олараг, башгаларынын онларла, јүзләрлә дәфә көрүб әһәмијјәт вермәдији, ади сајдығы шејләрдә Сабир бир һикмәт көрүр вә о һаглыдыр. О, көрдүјүнү, инандығыны јазыр, охучусуну да өзү кими көрмәјә чағырыр, ону инандыра билир. Онун исте'дадынын сеһри дә елә бундадыр.

Араз, Чәнуби Азәрбајчан... Сабирин јазыларында бу адлара тез-тез раст кәлирик. Башгаларынын ирадәсилә пәрән-пәрән дүшмүш бир халгын фачиәсини мүәллиф өз шәхси фачиәси санproblem. «Көрәсән дүнјада икинчи бир чај тапылармы ки, Араз гәдәр мүрәккәб вә фачиәли талеји олсун, Араз гәдәр дилдән-дилә дүшсүн... Араз гәдәр иттиһам едилсин, умукүсү һәдәфинә дөнсүн, нифрәтлә дамғалансын вә... Араз гәдәр севилсин».

«Ики империјанын һөкмү илә парчаланмыш, бирлијини унутдурмаг үчүн ады, әлифбасы, тарихи, һәтта илләри һесаблама үсулу да дәјишдирилмиш бир халгын минләрлә аиләси јары шимала, јары чәнуба дүшдүјү үчүн илләр узуну бир јерә јығыша билмәмиш, битиб түкәнмәјән һичран, ајрылыг јолларында ағласығмаз әзаб вә ишкәнчәләр чәкмишдир».

«Бүтүн Шәрг тарихи вәрәгләнсә, бизим гәдәр әзилмиш, бизим гәдәр тәһгир олунмуш, бизим гәдәр парча-тикә бөлүнмүш вә бизим гәдәр дә бу гара талеји илә барышмаға вадар едилиб сусдурулмуш икинчи бир халг тапмаг чәтиндир».

Фарс шовинизминин зүлмү алтында инләјән, дили әлиндән алынан, мәдәнијјәти, кечмиши бу күнү башгаларынын үнванына јазылан, һәр 30—40 илдән бир баш галдыран вә дүнәнә гәдәр бир-бирләринә зидд олан, индисә бирләшән гүввәләрин зәрбәләринә мә'руз галан, башы бәлалар чәкән Чәнуби Азәрбајчан һаггында китабда долғун мә'лумат вар. 1905—1911-чи илләр ингилабы. Сәттар хан, онун јүксәлиши вә сүгуту, 1917—1920-чи илләрдә Шејх Мәһәммәд Хијабанинин рәһбәрлији илә баш вермиш ингилаб, милли һөкумәтин е'лан едилмәси, бирләшмиш гүввәләрин намәрдлији, сатгынлыг вә мәғлубијјәт. Нәһајәт, 1945-чи илин декабр ајында јаранмыш вә чәми бир ил јашамыш милли демократик һөкумәт вә ајры-ајры ингилаб фәдаиләри һаггында верилән мә'лумат олдугча мараглыдыр. Сабир елә бил чалышыр ки, һеч ким унудулмасын, һеч олмаса бу китаба адлары дүшсүн, танынсынлар.

Ағры илә јазыр Сабир бунлары: Парчаланмыш вәтән, ики јерә бөлүнмүш, бир-бириндән ајры дүшмүш халг.

Әсрләрин сынағындан чыхмыш адәт-ән'әнәләримиз, бабаларымызын, нәнәләримизин мәрдлији, дөнмәзлији, достлуға сәдагәти, шухлуғу, садәлији, үрәјитәмизлији вә бу сонунчуларын уҹбатындан башларына бәлалар кәлмәси, ојунлар ачылмасы барәдә «мүлаһизәләр», «сөзарасы сөһбәтләр», «башымыза кәләнләр», «нәслин јаддашы» адлы рички (?) рүбрикаларда сөһбәт ачылыр. Факта хәјанәт етмәмәк, ејни заманда факты фетишләшдирмәмәк — јад бир өлкәдә пул, сиккә, карванбашынын чибиндән дә дүшә биләр, бу о демәк дејил ки, бу сиккә бурада кәсилиб — Сабир ахыра гәдәр бунлара садиг галыр. Китаб боју кечмишә, онун әсрләрин сынағындан чыхмыш нүмунәләринә гајғы илә јанашмаг, онлары горујуб сахламаг, кәләчәк нәсилләрә чатдырмаг, јабанчылыг уҹбатындан итирдикләримизи мүмкүнсә ахтарыб тапмаг, горујуб сахламаг төвсијә олунур.

Китабын мә'зијјәтләри чохдур, онлары сајмаға вә тәһлил етмәјә имкан вә еһтијач јохдур. Китабын уғуруну габагчадан көрүрәм. Ону Үмумиттифаг охучусуна чатдырмаг үчүн илк нөвбәдә рус дилинә тәрчүмә олунмасы, јахуд рус вариантынын јазылмасына еһтијач олачаг. Бунлары нәзәрә алыб мүәллифә кичик бир төвсијәм вар. Вәтәндән данышанда онун бу күнүндән дә данышмаг лазымдыр. Тарих, мәдәнијјәтлә јанашы сосиал проблемләрә мүәјјән дәрәчәдә јер верилсә, јахшы оларды. Китабда атла бағлы мараглы әһвалатлар вар. Јахшы олар ки, Гачаг Нәби вә онун Боз аты унудулмасын. Китаб боју Чәнуби Азәрбајчанын үрәјимизин јарысы олдуғундан данышылыр. Гочаман журналист Гулам Мәммәдли һаггында исә охујуруг: «...һәр һансы халгы танымаг лазым кәлсә, Гулам Мәммәдли Чәнуби Азәрбајчан халгыны (?) лајагәтлә тәмсил едә биләрди». Бурада «Чәнуби» сөзү артыгдыр. Чүнки Чәнуби Азәрбајчан халгы јохду, Азәрбајчан халгы вар. Чәнуби азәрбајчанлы Нахчыванда, Тифлисдә, Газахда, Кәнчәдә јашајан вәтән өвладларындан сечилмир, сечилә, фәргләнә дә билмәз — бир көкүн өвладларыдырлар.

Китабда Чәнуби Азәрбајчан Милли һөкумәтинин 1945-чи илин декабрында јаранмасы вә чәми бир ил јашамасындан данышылыр. Лакин ахырда тәпәдән дырнаға силаһланмыш бејнәлхалг иртичанын һүчумундан данышаркән мүәллиф јазыр: «1946-чы ил сентјабр ајынын бириндә өз ушаглары бәзәниб-дүзәниб мәктәбләрә кедәндә азәрбајчанлы ушаглары сүнкүләрә кечирилир, танкларын тыртыллары алтында торпаға гарышырдылар». «Сентјабрын бириндә» ифадәси охучуну чаш-баш салыр. Ахы, Милли һөкумәт декабрда деврилмишдир. Сентјабрын бириндә исә елә бир әһвалат олмамышдыр.

Гәзәнфәр ТАЛЫБОВ.

ОБРАЗЛАРЫН ҺӘЈАТИ МӨВГЕЈИ

Мүасир бәдии нәсримиздә жанрындан асылы олмајараг, мә'нәви-әхлаги проблемләрин ишығында образларын һәјати мөвгеји, онларын дүшүнчә тәрзи, һисс вә дујғулары бәдии гајәнин апарычы мотиви кими тәгдим едилир. Һәјат һәгигәтинә сөјкәниб, заманын проблемләрини, охучуну даим дүшүндүрән һәјат һадисәләрини гәләмә алмаг бачарығы И. Мәликзадә нәсри үчүн характерикдир. Ашкарлыг дөврүндәки мүсбәт чәһәтләри габарыглығы илә тәгдим етмәк исте'дадлы насирин ирили-хырдалы әсәрләринин ана хәттини тәшкил едир. Јазычынын фәал јазы манерасы илә сечилән «Күмүшкөл әфсанәси» китабы бу чәһәтдән дөврлә сәсләшир. Бу бахымдан китабдакы «Гырмызы јағыш» романында мүәллиф инсан үчүн ән бөјүк мә'нәви сәрвәти, онларын доланбач, енишли-јохушлу өмүр јолларында арајыб-ахтарыр.

Романдакы образларын охучу гәнаәтинә дөнә билән фәрди, өзүнәмәхсус дүнјасы вардыр. Хүсусилә, Әбил, Вәләд, Әһәд гардашларынын характериндәки өзүнәмәхсуслуг, һәјата бахышларындакы фәрдилик мараглы деталларла верилиб. Әләмин һәјата мүнасибәти сејрчи характер дашымыр. Кәнд вә онун букүнкү адамынын талеји ону дәриндән дүшүндүрүр. Игтисадијјатын инкишафында гојунчулуға олан өкеј мүнасибәт ону мә'нән сарсыдыр. Тәәссүф ки, Әләмин ирәли сүрдүјү тәклиф рајон комитәсиндә шө'бә мүдири ишләјән гардашы Әһәд вә колхоз сәдри Камандар тәрәфиндән сүкутла гаршыланыр, аиләликлә гојунчулуғу инкишаф етдирмәк һаггындакы мүлаһизәләрини өзү дејиб, өзү ешидир. Образларын дахилиндәки фәрдиләшмә онларын «мән»ини ачмагда әсас рол ојнајыр.

Әһәдин ибарәли данышығы, руһи хәстә олан Әбилә мүнасибәти онун чылыз тәбиәтини ачыб көстәрир. Мәһз хәстә гардаш онун түкүрпәдичи тә'кидинин фачиәли гурбаны олур.

Романда кәндин үмуми мәнзәрәсинин тәсвири, гаршысына чыхан проблемләрин бәдии тәсдиги инандырычыдыр. Кәнд адамларына мүнасибәт, онларын һәјатла сәсләшән вә сәсләшмәјән арзулары доғма мүһитлә бирҝә тәгдим едилир.

Јазычынын үмумиләшдирмә бачарығы диггәтдән јајынмыр.

Әхлаги-епик проблемләр «Күмүшкөл әфсанәси» повестиндә бојаларын әлван чаларларында, тәһкијәнин өзүнәмәхсуслуғунда ајдын көрүнүр.

Әсәрдә јашанылан һиссләрин өзүнәмәхсуслуғу, тә'сирли психоложи анлар, мәтналты ифадә, ичтимаи әхлаги атмосфер нијјәтин ачылмасында әсас рол ојнајыр. Образлар мүгајисә контекстиндә сәчијјәләнир. Мүһитлә һәјатын диктәси ајдын һисс едилир. Чапыггајада Ағабәјим вә гызы Бәнөвшә илә растлашан Орханын мә'нәви дүнјасында бир силкәләнмә әмәлә кәлир. Кечдији һәјат јолу Орханын көзләри гаршысында чанланмалы олур. Ағабәјимдәки сафлыг, Бәнөвшәдәки бакирә һиссләр, Рзадакы инсаф Орханын мә'нәвијјатына һаким кәсилир. Күмүшкөлдә Бәнөвшә илә көрүшү, онун бакирә һисс вә дујғулары, узаг кечмиш һаггындакы әфсанәви сөһбәти ади һәјатда белә ону раһат бурахмыр. Орхан бәјаз кечәдәки көрүшүндә Сәфа вә Јаверлә кечирдији күнләри хатырлајыр. Бәнөвшә Сәфадан тәбиәтинә көрә тамамилә фәргләнир. Дәмир тәрәфиндән тә'гибә мә'руз галан Бәнөвшә јенидән ишыглы арзулары илә јашамаг истәјир.

Повестдә Бәнөвшә илә мүгајисәдә о, Орхан үчүн әлчатмаз зирвәјә чеврилир. Бәнөвшәнин һәрәкәтләри Орханын һәјатына санки «јашыл ишыг» јандырыр.

Әсәрдә чобанларын јекнәсәк һәјаты, онлара олан бармагарасы мүнасибәт тәбии верилиб.

Јазычынын һекајәләриндә гәләмә алдығы мөвзулар да мүасирдир. Һекајәләриндәки мөвзу рәнкарәнклији, һадисәләрин динамик тәсвири, образларын мә'нәви дүнјасындакы мүхтәлифлик ајдын мәрамла тәсвир едилир.

«Бир көјүн улдузлары», «Бир сәбәт үзүм», «Јахшылыг» вә башга һекајәләриндә охучуну дүшүндүрән һәјат һадисәләри ширин дилле гәләмә алыныб.

«Шеһли чәмәнләрин ишығы» һекајәсинин гәһрәманынын мараглы бир һәјат тарихчәси вар. Өмүр китабындан 60-чы вәрәг дүшмүш Мирзә кеч дә олса кәндә анасыны, доғма бачасыны көрмәк арзусу илә кәлир. Арвады Нина илә гурдуғу аилә һәјаты, аналарынын јолуну давам етдирән күл кими балалары бир анлыға Мирзәнин көзләри гаршысында чанланыр. Кәнддә доғмалары Күлдәстәни вә онун һәјат јолдашы Гәдири тапыр. О, синиф јолдашы Һәсәнлә көрүшүр, кечмиши јада салыр. Шеһли чәмәнин ишығында вәтән торпағындакы мүгәддәслик, паклыг она сәадәт кәтирир.

Дәмирчи Давудун («Бир сәбәт үзүм») кечирдији һәјәчан вә изтираблар ајдындыр. О, үзүм бағларынын гырылыб мәһв едилдијини көрдүкдә бир анлыға сарсылыр. Давуд кәнддә бағларын сырадан чыхма сәбәбини сәриштәсиз колхоз рәһбәрлијиндә көрүр.

Мүәллифин јерли-јериндә истифадә етдији аталар сөзләри фикрин чилаланмасына көмәк көстәрир.

Әлбәттә, јазычынын һекајәләри ичәрисиндә имканындан ашағы сәвијјәдә јазыланына да раст кәлмәк олур. Сөз вә ифадәләрдә јеринә дүшмәјәнләри дә вар.

Үмумијјәтлә көтүрдүкдә «Күмүшкөл әфсанәси» китабы јазычынын уғурларындан хәбәр верир.

Тејјуб ОРУЧОВ.

УСТАД ОЛМАГ ҺӘВӘСИ

Ики-үч илин сөһбәтидир. Барлы-бәрәкәтли Учар торпағына гонаг кетмишдим. Танынмыш ел ағсаггалларындан биринин оғлунун тојуїду. Мәчлиси чаван бир ашыг овсунламышды. Онун ширин данышығы, өзүнү апарма габилијјәти, кејими, сәдәфли сазы өзүнәмәхсус көзәлликлә чалмасы чохлары кими мәни дә илк бахышдан валеһ етди.

Һејранлығымы кизләдә билмәсәм дә мәчлисдәкиләрин диггәтини јајындырмамаг үчүн онунла танышлығымы ахыра сахладым. Ахы, ашыг мәчлисинин көзәллији орасындадыр ки, сөз сөзү чәкә, һава-һаваны кәтирә, саз синәнин одуна гызына...

Чаван ашыг «Алы хан вә Пәри ханым» дастаныны сөјләјирди. Онун дилинин бәзәји, атмачасы, нахышы, һәр бири өз јериндә, өз гајдасында. Мин илләр боју халгымызын јаратдығы вә јашатдығы инчиләр хәзинәсинин дастанларымызын өлмәзлијинә, гүдрәтинә, һүнәринә бир даһа инандым бу телли сазын овсунунда.

Ашыг Әһлиман 1955-чи илдә Учарын Бәркүшад кәндиндә дүнјаја көз ачмышдыр. Ағлы кәсән күндән сазын-сөзүн вурғуну кәсилиб, бу һәвәс ону сәнәт аләминә кәлмәјә чәсарәтләндириб.

Һазырда Әһлиман елинин-обасынын севимли пешәкар ашыгларындан сајылыр. Исте'дадлы ашығын фәалијјәт даирәси тәкчә ел мәчлисләри илә мәһдудлашмыр. Онун сәси тез-тез рәсми јығынчаглардан, мүхтәлиф шәнликләрдән ешидилир. О, 1978-чи илдә Салјанда кечирилән кәнч ашыгларын республика мүсабигәсинин галиби, 1987-чи илдә исә халг јарадычылығы икинчи Үмумиттифаг бахыш мүсабигәсинин лауреатыдыр. Ичтимаијјәт ону дастанларымызын маһир ифачыларындан бири кими танызыр. «Аббас вә Күлкәз», «Мә'сим вә Дилафруз», «Шаһ Исмајыл вә Күлзар», «Аслан шаһ вә Ибраһим», «Новруз вә Гәндаб» дастанлары онун ширин ләһчәсиндә, дузлу сөһбәтиндә мәчлисләрин јарашығы олур.

Әләскәр јарадычылығына сонсуз мәһәббәти, кәлмәбашы бөјүк устаддан сөз ачмасы, мүасир ел шаирләринин гијмәтли ше'рләрини чошғун һәвәслә өјрәнмәси онун ел сәнәткары кими кәләчәкдә даһа бөјүк уғурлар газаначағына зәмин јарадыр.

Јашамағын ширинлијини, һуманизмин, мәғрурлуғун, вәтәнпәрвәрлијин, хејирхаһлығын, нәчабәтин өмрә зинәт олдуғуну бизә хатырладан мусиги дүнјасына дәриндән бәләд олан Әһлиман бәдии јарадычылыгла да мәшғул олур, јери кәлдикчә ел хәзинәсинә әлавә илмәләр вурмаға чан атыр. Әһлиман ејни заманда тәһсилини дә унутмајыб. О, М. А. Әлијев адына Азәрбајчан Дөвләт Инчәсәнәт Институтунун тәләбәсидир.

Исте'дадлы ашыға јени јарадычылыг уғурлары диләјир вә онун ики ше'рини охучуларымыза тәгдим едирик.

Адил АБДУЛЛАЈЕВ.

ТУРАЧ

Бизим Ширван чөлләриндән
Кетди һансы јана турач.
Гарыш-гарыш кәздим чөлү
Галмајыб нишана турач.

Гачаг олуб һәр бир сәсдән,
Ону ким салды һәвәсдән.
Исинмиш јумурта үстән
Нијә һүрксүн ана турач?

Овчу, вурма, гој чохалсын,
Сәнин дә гәлбин јухалсын.
Бир күн кәлиб гонаг галсын
Ашыг Әһлимана турач.

САЗЫМ

Сән ки, мәним синәмдәсән
Гарлы дағдан данып, сазым.
Үрәјими јарыб чыхан
Кур булагдан данып, сазым.

Һа чалынсан дүшмә һејдән,
Ајрылма камандан, нејдән.
Бир аз јердән, бир аз көјдән
Бир аз һагдан данып, сазым.

Ел гуртарар дара дүшсән,
Мин борана, гара дүшсән.
Әһлиманла һара дүшсән
Бу торпагдан данып, сазым.

Ашыг ӘҺЛИМАН.

ЈЕНИ ТАНКЕР СӘФӘРӘ ЧЫХЫР

Хәзәр Кәмичилији Идарәсинин Волгоград кәмигајыранлары тәрәфиндән инша едилмиш јени танкери илк сәфәрә чыхмышдыр. О, Гара дәнизә јолланмышдыр. Бурада Авропа лиманлары арасында нефт вә нефт мәһсуллары дашыјачагдыр.

Кәминин иншасы заманы, һәр шејдән габаг, әтраф мүһитин мүһафизәси вә кәмичилијин тәһлүкәсизлији мәсәләләри нәзәрә алынмышдыр.

4,6 мин тон јүк көтүрән бу танкер е'тибарлы јанғындан мүһафизә системләри илә тәчһиз олунмушдур. Онун конструксијасы балласт сујуну бошалдаркән дашынан јаначаг галыгларынын дәнизә ахыдылмасына әсла имкан вермир. Белә хүсусијјәтинә көрә танкер бејнәлхалг стандартларын тәләбләринә бүтүнлүклә чаваб верир. Кәминин суја аз чөкмәси исә онун јүкләнмиш һалда өлкәмизин чајларында үзмәсинә шәраит јарадыр. Танкердә һеј'әтин сәмәрәли иши вә истираһәти үчүн һәр чүр шәраит вардыр, јени кәмичилик техникасы вә мүасир навигасија чиһазлары илә тәчһиз олунмушдур.

Азәрбајчанда истеһсал олунан нефт мәһсулларынын хејли һиссәсини Хәзәр дәнизчиләри дашыјырлар. Нефт е'малы сәнајесинин сүр'әтлә инкишаф етдирилмәси республиканын танкер донанмасынын даһа да кенишләндирилмәсини тәләб едир. Чари бешилликдә онун сыраларына даһа бир нечә танкер дахил олачагдыр. Волгоградда артыг онлардан биринин иншасына башланмышдыр.

КРОССВОРД

Јухарыдан ашағыја:

1. 1907-чи илдә Азәрбајчанда нәшр олунан журнал. 2. Н. А. Некрасовун поемасы. 3. Абшеронда гәсәбә. 4. Гәдим чәки ваһиди. 7. Өлчү ваһиди. 8. Планет. 9. VIII әсрдә јашамыш Азәрбајчанын гәһрәман оғлу. 11. Гәһрәман шәһәр. 13. М. Ауезовун романы. 17. Гәрби Сибирдә вә Газахыстан ССР-дә чај. 18. Украјна ССР-дә шәһәр. 21. Чөл кәртәнкәләси. 22. Загафгазијада чај. 23. Ч. Чаббарлынын пјеси. 26. Әдәби жанр. 27. М. Шамхаловун «Гајынана» пјесиндә сурәт. 28. Кариб дәнизиндә кичик ада. 29. Көркәмли инкилис шаири. 33. ССРИ-дә көл. 35. Бангладеш Халг Республикасында пул ваһиди.

Солдан сағa:

3. Республикамызда шәһәр. 6. Шәрги Сибирдә көл. 9. Инчәсәнәтин бир нөвү. 10. Габыглы мејвә. 12. Мәркәзи Америкада дөвләт. 14. ССРИ илә һәмсәрһәд олан дөвләт. 15. Әјләнчәнин бир нөвү. 16. Су нәглијјаты нөвү. 18. Сахсы габ. 19. Кимјәви елементин ән кичик һиссәчикләри. 20. Јахын гоһум. 24. Тәнтәнәли нәғмә. 25. Ү. Һачыбәјовун «Аршын мал алан» опереттасында сурәт. 27. Гара дәниз саһилиндә шәһәр. 30. Столүстү ојун. 31. Ч. Чаһанкировун операсы. 32. Тунгус-манчур дил групуна дахил олан дил. 34. Мәшһур алман физики. 36. Түркијәдә сөнмүш вулкан. 37. Артист.

Тәртиб едәни: **Рамиз БАҒЫЈЕВ.**

ХӘСТӘ УШАГЛАРА

Нојабрын 13-дә Черновтсы Вилајәт Комсомол Комитәсинин икинчи катиби В. Сајенко «Комсомолскаја правда» гәзети редаксијасына телефонла зәнк вуруб хәстәләнмиш ушаглара ән вачиб дәрман — мејвә вә тәрәвәз көндәрмәк лазым олдуғуну билдирмишди. Бу күнләрдә Ләнкәрандан черновтсылы ушаглара он тондан артыг нарынки, портағал, луму, фејхоа, һејва, күл кәләми вә ағбаш кәләм јола салынмышдыр. Бу мејвә вә тәрәвәз Ләнкәран рајонунда фәалијјәт көстәрән 60 шакирд истеһсалат бригадасынын үзвләри тәрәфиндән јетишдирилмишди.

ЈАРЫШЛАР ОРБИТИНДӘ

Шаһмат. Солоникидә кечирилән Үмумдүнја шаһмат олимпиадасынын онунчу турунда ССРИ-нин кишиләрдән ибарәт јығма командасы Мачарыстан идманчылары илә һеч-һечә ојнамышдыр (2:2). Бундан әввәл шаһматчыларымыз АБШ командасы үзәриндә парлаг гәләбә газанараг лидер мөвгејини өзүндә сахламышдылар. Олимпиаданын баша чатмасына дөрд тур галмыш, совет гроссмејстерләри 29 халла биринчи јердә кедир.

Гадын шаһматчыларымыз да турнирин лидерләридир. Онлар онунчу турда Һиндистан идманчыларыны 3:0 һесабы илә удмушлар.

Футбол. ССРИ Футбол Федерасијасынын кубоку уғрунда финал көрүшүндә «Нефтчи», «Кајрат»а бөјүк һесабла (1:4) удузмушдур.

ССРИ-нин футбол үзрә јығма командасы Күвејт идманчылары илә јолдашлыг көрүшүндә галиб кәлмишдир — 1:0.

Буилки өлкә чемпионлары — «Днепр» футболчулары Мәракешдә кечирилән јолдашлыг көрүшүндә һеч-һечә ојнамышлар — 0:0.

Инкилтәрәнин хүсуси «Уорлд соккер» журналы ән'әнәви сорғудан сонра дүнјанын ән күчлү футболчусуну мүәјјән етмишдир. Биринчи јер Һолландија идманчысы Марко ван Бастенә верилмишдир. Икинчи вә үчүнчү јерләри дә Һолландија футболчулары — Рууд Гуллит вә Франк Рајкаард тутмушлар. Һәр үч идманчы Италијанын «Милан» клубунда чыхыш едир.

Хоккеј. ССРИ чемпионатында кечирилән сон ојунларын нәтичәләри бир гәдәр көзләнилмәз олмушдур. «Сокол» Москвада ОМИК-ә 5:2, Харков динамочулары исә Воскресенскдә «Химик»ә 5:3 һесабы илә галиб кәлмишләр.

Волејбол. Гадын командалары арасында Москвада вә Алма-Атада кечирилән ССРИ биринчилијиндә нөвбәти ојунлар белә нәтичәләнмишдир: ОМИК — «Уралочка-2» — 3:0, «Медин» (Одесса) — «Автомобилист» (Дашкәнд) — 3:1, «Нефтчи» (Бакы) — «Динамо» (Москва) — 3:1, АДК (Алма-Ата) — «Искра» (Ворошиловград) — 3:0.

Москванын «Спартак» командасы Мадриддә «Севилја» клубу илә јолдашлыг көрүшүндә 1:2 һесабы илә удузмушдур. Ринат Дасајев ојунун биринчи јарысында «Спартак»ын, икинчи һиссәдә исә «Севилја»нын гапысыны горумушдур. Мәсәлә бурасындадыр ки, Р. Дасајев Испанијанын бу командасына кечмәк барәдә мүгавилә бағламышдыр.

Редактор Ј. КӘРИМОВ.

РЕДАКСИЈАНЫН ВӘ МӘТБӘӘНИН ҮНВАНЫ:
370146, БАКЫ—146,
МӘТБУАТ ПРОСПЕКТИ,
529-чу МӘҺӘЛЛӘ.

Редаксија VIII мәртәбәдә јерләшир.

ТЕЛЕФОНЛАР: Редактор—32-12-65; редактор мүавини—38-53-69; мәс'ул катиб—32-60-95; шө'бәләр; комсомол һәјаты вә әмәкчи кәнчләр—32-19-27; тәблиғат вә коммунист тәрбијәси—32-60-62; елм вә тәдрис мүәссисәләри—32-19-09; јарадычы кәнчлик вә естетик тәрбијә—32-19-08; мәктублар—32-29-11; бөлмәләр: бәдән тәрбијәси, идман вә күтләви мүдафиә ишләри—32-60-62; комсомол прожектору—32-60-62; коррек-тор—32-19-21; фотолабораторија—32-60-66; мә'лумат үчүн—32-12-46; мүһасибат—32-79-44; е'ланлар—38-53-63.

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 М 1 2 3 4 5 6 7 8

БАКЫ, «КОММУНИСТ» НӘШРИЈЈАТЫНЫН МӘТБӘӘСИ. БАКУ, ТИПОГРАФИЯ ИЗДАТЕЛЬСТВА «КОММУНИСТ».